

Q. D. B. V.

1789.
p. 665.
670
12/1

IVRIS PVBLICI ET PRIVATI
CONVENIENTIAM
ET DIFFERENTIAS
PRINCIPES

EXHIBET

1744, 1

D. CHRISTIAN. LVD. SCHEIDIVS

S. REG. MAI. CONSIL. IVSTITIAE ET IN ACAD. HAFNIENSI
PROF. PVBL. ORDINARIVS.

FRANCOFVRTI ET LIPSIÆ

APVD FRIDER. DANIEL. KNOCHII VIDVAM
ET IO. GEORGIUM ESSLINGER.

M DCC XXXXIX.

1789
4. 188.

1789

IVRIS PVBLCI ET PRIVATI
CONVENIENTIAM
ET DIFFERENTIAS
PRINCIPES

EXHIBET

D. CHRISTIAN. LVD. SCHEIDTUS

REG. MAG. CONS. IUSTITIAE ET IN ACAD. HALLENSIS
FOR. PUBL. ORATORIVS

EMENDAVIT ET IMPRISIT

ALFRED ERBER, BACHEL. KNOCHE VINDOB.
ET IO. GEORGIVM ESSELINGER
M. DCCLXXXIX.

PROSCENIVM.

NON dubitamus, quin ad solius, quem opusculum hoc in fronte gerit, tituli lectionem mirerentur plerique, *de convenientia & differentia inter ius publicum & priuatum* commentationem a nobis conscribi. Qui enim in tanto crescentis in dies eruditionis luce campum latissimum, quem maiores nostri in artibus & studiis liberalibus incultum nobis reliquerunt, mentis suae oculis subiecisse gloriantur, longe aliud agendum esse censent, quam vt pertractetur argumentum, in quo alii iam vires ingenii omnes ita videntur exercuisse, vt vix noui quid dicendum superesse possit. Sed hi erunt fere, qui dum existimant, ea demum cum laude in arena disputatoria proponi posse, quae tractata

A 2

hacte-

hactenus fuere a nemine, & vel folius *rubri nouitate* Lectoribus saluam mouent, scientias & disciplinas si non iustis suis incrementis priuant, illud certe ipsis inuident, quod eas, quia vsus cottidiani est, hominum generi necessarias vtilissimasque reddit; similes hominibus stolidis, qui curam febrium Medico non amplius honorificam censent, quia morbus apud nos nimis frequens est, illum vero dignum habent, qui cum Apolline ipso & Aesculapio accumbat, qui forte illis aduersae valetudinis generibus mederi promittit, quae hactenus vix nomine fuere cognita. Ast vt fatemur ingenuae, alienissima nos ab iis semper mente fuisse, qui illud *nihil dici potest, quod non dictum sit prius* continuo in ore habent, & nil nisi sterilitatem nostrorum temporum in scientiis & doctrinis nouis inuentis locupletandis dolent immerito; ita si in argumento tam trito & vulgari praeconceptam hanc & erroneam opinionem confutabimus, iis etiam satisfactum putamus, qui *Iliades post Homerum* scribere nos existimant. Euoluens enim tot Scriptores, qui vel *de publico*, vel *de priuato iure* aliquid commentati sunt, si non plane sterilem deprehendi doctrinam, quam pridem fertilitate clarissimorum inge-

ingeniorum excultam putaueram, inuenisse tamen mihi visus sum largissimum post messem aliorum spicilegium. Sed illud etiam animaduerti mature, segetem dicendorum hic esse satis magnam, itaque laborandum mihi esse sedulo, vt, quae ab homine tam amplum campum ingresso proponi debent necessario, ea proponantur breuitate, ne angusti disertationis academicae limites argumenti huius ardui dignitati obsint, nec ipsa parua libelli moles rei tam seriae aliquid detrahat. Quare non tam animus mihi fuit ea multis recensere verbis, quae vel ad communem vtriusque iuris indolem & naturam faciunt, vel ad insinuandam Legum necessitatem, pro dignitate & vtilitate iuris, a Iureconsulto fuisse narrari possunt, quam quidem data opera chartae huic, summa tamen, qua fieri poterat, breuitate illinire, quicquid veram inter vtrumque ius constituere differentiam, & commilitonibus nostris occasionem praebere potest indolem & naturam iuris prudentiae, rimando intelligendi, quam diffusum illi amplectantur studium, qui legitima scientiae opera non perfunctoria & proletaria litare volunt. Quod ipsum consilium etiam laudandum esset, si vel maxime alii

antè nos in tractando hoc argumento defudas-
 sent. Aequè enim ridiculum ducimus, post-
 habere ea, quae vtilissima sunt, tantum ob
 hanc rationem, quod vulgaria nimis, nec ad
 laudem Scriptori conciliandam apta satis vi-
 deantur, quam quidem sectari duntaxat ea
 anxie, quae gratia nouitatis commendantur,
 viro, cui munus docendi publicum datum
 est, indignum arbitramur. Quodcumque
 autem Tuum iam sit de hac opella nostra iu-
 dicium, LECTOR BENIVOLE, liberum id in
 omnibus Tibi esse volumus, vtque ipsimet
 non solis nitimur antiquorum placitis, sed
 etiam nostra proferimus in medium, vbi vel
 numquam antea, vel non rite satis explica-
 tam aliquam quaestionem credimus, sic ae-
 quo semper patimur animo, si, quoties leui
 saltim vsos nos esse penicillo, infirmo argu-
 mentorum pondere animaduertis, & a
 nobis dissenties, & meliora
 nos docebis.

* * * * *
 * * * * *
 * * * * *
 S. I.
 A

§. I.

IVRIS vocabulum, vti PAVLVS L. XIV. ad Sabinum docet esse *πολύσημον* a) dupondiiis ex l. 11. & 12. ff. de Iust. & Iur. notum est omnibus, quibus nec id incognitum, vti *iurisprudentia doctrinam legum* significat, ita proprio & vulgari sensu *ius & leges* pro synonymis haberi: cuius rei rationem in verbo *iubeo*, seu, vt veteribus dictum, *iussio* ipsa exhibet *etymologia Grammatica*. Neque enim *ius*, (quatenus pro lege, id est, *regula componendis liberis hominum actionibus praescripta* sumitur,) breuius explicari potest, quam per *iussum Imperantis*. Nimirum *exercitium imperii* omne in *usu* consistit: Ad hunc autem qui animaduertit, Imperantem dum summam potestatem suam in actum deducit, aliter *personis*, aliter *rebus* vti facili negotio deprehendit. *Res enim in dominio* habet, *personas* autem

a) Qui omnes eius significatus scire auct, consulat praeter alios ERIC. MAVRITIVM de principis iuris publici c. 1. §. 1. - 7. HAHN ad Wesenbec. tit. de Iust. et Iure n. 14. SCHOOK de iure nat. 1b. 1. n. 3. FIBIG. in iure publ. Semid. I. qu. 1. n. 2. sed non obliuiscatur etiam adire Dn. DE LVDEWIG in Singul. iur. publici c. I. p. iii. vbi quantum inane multis huiusmodi significatibus a Doctoribus excogitatis in fit, more suo solide ostendit illustris vir nuper rebus humanis magno totius reipublicae litterariae, quam mirifice doctrina sua locupletauit, luctu ereptus.

autem *iussu* suo dirigit, iisque *moralement* necessitatem imponit, vt actiones, quae *potestatis alienae directionem* ferre possunt, ad *praescriptum legum suarum* componant. Nimis iam a scopo nostro remotum foret, & *fundamenta legitimi imperii*, & diuersam *imperatorum indolem ac naturam* recensere. De humano igitur imperio saltem agamus, quod *in statu civili*, qui ex Imperantium & subditorum ordine consistit, *iussu* sese exserit, & *reipublicae ac ciuitati iura praescribit*, vulgo *in publica & priuata solita diuidi* b). Scilicet vti *societas omnis*, sic *ciuitas*,

b) Addunt alii tertiam speciem *iuris sacri* ob l. 23. pr. C. de SS. eccles. idque etiam iam *auctoritate XII. Tabularum* confirmatum; De his enim notum est illud AVSONII *Eidyl.* 15.

Ius triplex, tabulae quod ter sanxere quaternae,

Sacrum, priuatum, populi commune quod vtrquam est.

Sed necesse non est, vt *sacrum ius* vel a *publico*, vel a *priuato* seiungamus; quae enim apud nos ad *iura ecclesiastica* referuntur, mox *publici*, mox *priuati iuris* obiectum faciunt CUIAC. L. XV. obf. 33. Neque etiam *diuina iura* ab *humanis* in bene constituta republica separari vquam possunt. Vnde non solum Moses Deus Aaronis fuit *Exod.* IV, 16. VII, 1. verum etiam apud Romanos *Pontificatus Imperio* iunctus erat semper. Nec in pretio erat *Iureconsultus*, qui non omnia iura et diuina et humana cognitione erat complexus. GOTHOFRED. in not. ad l. 10. §. 2. ff. de Iust. et Iur. Quapropter TACITVS exprobraturus in Ateio Capitone feruile obsequium L. III. Annal. c. 70. Capito, inquit, *insignitior infamia fuit*, quod *HUMANI DIVINIQUE IURIS sciens egregium publicum et bonas domi artes debonestauisset*; idemque Cocceium Neruam L. VI. Annal. c. 26. *omnis DIVINI HUMANIQUE IURIS scientem*,

tas, societatum maxuma, vnionem voluntatis plurium personarum ad consequendum iunctis viribus finem quendam communem exigit, vtque vnum corpus est, sic vno quasi animo, vt ait Afinius Gallus ap. TACIT. L. 1. Annal. c. 12. regi debet. Hanc ipsam vero voluntatem plurium non in singulis negotiis particularibus & priuatis, sed in communibus & publicis c) praecise vnitam
 B prae-

scientem, Vitellium contra omnis HVMANI DIVINIQUE IVRIS expertem vocat L. II. hist. c. 96. et hinc est, quod Iuris prudentia rerum diuinarum et humanarum cognitio audiat L. 10. §. 2. ff. de Inst. et Iur. hinc factum, quod vetusti apud Romanos moris fuerit, vt cum quo nec foedere, nec aequis legibus iungerentur, amicitia non prius in eum, tamquam pacatum imperio, vsi sint, quam omnia diuina humanaque dedisset L. IV. lib. VI. dec. 4. PETR. FABER in semestr. Cap. 7. Hinc denique Tiberius, Augusti in imperio successor, prouti artem callebat, qua verba expendere, teste TACITO L. XIII. Annal. c. 32. sed hanc penitus dominationis libidini ac licentiae destinauerat, grauissimum speciosis verbis, re vero inane ac subdolum, votum concepit, cum diuinos templorum honores deprecans ita apud TACITVM L. IV. Annal. c. 38. inquit: Proinde socios, ciues et deos et deas ipsas precor: hos, vt mihi ad finem vsque vitae quietam et intelligentem HVMANI DIVINIQUE IVRIS mentem duint; illos, vt quandocumque concessero, cum laude et bonis recordationibus, facta atque famam nominis mei prosequantur. Et vt in colligendis pluribus testimoniis otium mihi, LECTORIBVSQUE MEIS faciam, hinc est, quod grauer se et alios moneat ANTONINVS IMPERATOR in libris, quos ad se ipsum inscripsit III. pr. 16. reputandum esse, quam incertum sit, an processu longioris aevi INTELLIGENTIA DIVINARVM AC HVMANARVM RERVM eodem vigore et successu duratura sit.

c) Vix opus esse credo, ne LECTORES MEOS vox et denominatio

praerquiri. quemlibet facile ratio ipsa edocet. Quare quodcumque deinde *reipublicae systema* sit, miram praebet vtilitatem, quae nam *communia & publica*, quae *particularia & priuata* sint *negotia* cognitum rite habere perspectumque. Quemadmodum enim in Monarchiis Regum, in Aristocratiis vero & Democratiis, vt egregie docet GROTIUS *de Iure Belli & Pac. L. II. c. 5. §. 17.* cui adde PVFENDORF *de off. hom. & ciuis L. II. c. 6. §. 12.* & plerosque, qui ad hunc locum aliquid annotarunt, praecipue TREVERVM & EVERHARD. OTTONEM V. C. *maioris* in Senatu Procerum vel populi *partis* est imperare reliquis, ita in *negotiis publicis*, seu *actibus regis*, vt iterum GROTIUS *de I. B. & P. L. II. c. 14. §. 1.* loquitur, horum *voluntatem publicam* parentium voluntatem esse, ob eamque causam per *imperantium voluntatem* vniuersum populum obligari, si a paucissimis exemplis, quae TREVERVS *in not. ad PVFENDORF de O. H. & C. L. II. c. 6. §. 11.* exhibet, discesse-

ris,

natio *negotiorum publicorum* offendat longa admonitione, iis dicere, talia a nobis sub nomine hoc non intelligi, quae alias *actibus clandestinis* opponi solent, vt v. g. nominamus *sponsalia publica* in oppositione ad *sponsalia clandestina*. Ipsa enim libelli huius frons iam illud docere potest, quod haec nominis acceptio longe a scopo nostro sit remota.

ris, palam est. Cum contra ubi ad *negotia privata* respexeris, non solum non expediat reipublicae, si nihil circa ea voluntatis relictum aliis, verum etiam in Aristocratiis & Democratiis expediti fere iuris sit, *vota plurimum extra casum necessitatis ineluctabilis non extendere se ad iura singulorum.* ZIEGLER in not. ad GROTIUM de I. B. & P. L. II. c. 5. §. 17.

§. II.

Sola igitur haec observatio iam *primam* nobis pandit *inter iura publica & privata differentiam*, cui mox addamus *alteram*. Qui enim in republica viuunt, aut *personam imperantis* exercent, aut in eam sunt conditionem delati, vt *gloria obsequii* ipsis sit relicta. Cum igitur vt recte ex ARISTOTELE dicit CICERO L. III. de LL. c. 5. *magistratibus, iisque, qui praesint, contineatur respublica, & ex eorum compositione, quod cuiusque reipublicae genus sit, intelligatur; Imperantes, siue iam proprio siue administratorio nomine, siue ad tempus, siue perpetuo, siue ordinario, siue extra ordinem, vt olim apud Romanos Dictator & Decemviri scribendis legibus, imperio praesint, personas nominabimus publicas, parentes vero priuatas.* Status apud Iureconsultos est qualitas moralis,

lis, secundum quam ius inter homines variat. In diuerso igitur statu esse Imperantes parentesque quis non videt? adeoque etiam diuersa quoad personas publicas & priuatas iura obtinere etiam ex ipsa status definitione discimus. Quapropter quemadmodum ius civile dicimus in applicatione ad statum ciuitatis, ius naturale in applicatione ad statum naturalis libertatis, in quo persona, cui ius reddendum degit, ita etiam ius publicum priuatumque emergit, prouti in statu ciuitatis publico vel priuato constituti sunt, quibus iura applicanda, id est, prouti vel publicam, vel priuatam personam sustinent; adeo vt aeque ineptum sit publica iura personis priuatis applicare, ac quidem id ridiculum foret, personas publicas censere iure priuato, contra quod iam GROTIUS de I. B. & P. L. II. c. 16. §. 31. quaedam monuit. Equidem non ignoro, in Wisigothorum Legibus L. II. Tit. I. Lege 2. cautum fuisse vt legibus tam Regia potestas, quam populorum vniuersitas credatur subiecta; quin immo vexaram nonnullis Iureconsultis ^{d)} videri quaestionem: an Princeps legibus priuatis a se latis teneatur?

^{d)} De rationibus enim politicis non loquor. Spectat ad haec illud CLAUDIANI ad Honor.

tur? verum vt scita gentis tunc parum cultae
 regulam nullam facere possunt, sic id etiam
 scio, eruditis multis sollemne esse, vt nodum
 in scirpo quaerant. Certe hic tolli vno ictu
 & profligari dissentientium argumenta pos-
 sunt; quae enim *in legibus priuatis* sancita sunt,
 vel mere *positiui iuris* sunt, adeoque ex solo Im-
 perantis arbitrio & voluntate pendent, & his
 eum obligatum dicere, idem esset, ac *naturam*
legis ignorare, quae semper *superiorem* suppo-
 nit, qualis *nemo intuitu sui ipsius* est, (vti recte
 loquuntur Iureconsulti *l. 40. ff. de fideic. libert.*
l. 51. inf. ff. de recep.) vel ex *naturali iure* pullu-
 lant, nec tam *noua sanctione* promulgantur,
 quam solummodo in gratiam plebis imperi-
 tae, cui perscrutari absconditos aeterni hu-
 ius iuris recessus datum non est, repetuntur,
 & in scripturam rediguntur. Quare quem-
 admodum *directionem iuris naturae* quoad
 actiones hominum inter se *non tollunt status*
uarii, in quibus viuere coeperunt homines,
 vbi his alligatum dicimus Imperantem, id
 non

B 3

non

- - - Tunc obseruantior aequi
 Fit populus, nec ferre negat, cum uiderit ipsum
 Auctorem parere sibi, componitur orbis
 Regis ad exemplum, nec tantum sectere mentes
 Humanas edicta valent, quam vita Regentis.

non tam ideo fit, quasi sponte sese & ex ae-
 quo ac bono legibus a se latis, glorioso penitus
 ausu, (de quo hinc inde in Legibus Romanis
 sermo occurrit §. ult. Instit. quib. mod. testam.
 infirm. l. 4. C. de LL. l. 3. C. de testam. l. 7. C. de
 prec. Imp. offer. l. 4. C. de emancip. liber. l. 16. C.
 de transact. l. fin. C. sent. resc. non posse l. 3. C. unde
 vi. l. 4. C. ad Leg. Falc.) submiserit, sed
 quia reuera, auctori legis huius, DEO, subest e)
 conferri heic meretur Illustr. D. BOEHMER
 Jur. Publ. Vniu. P. Gen. c. 2. §. 14. 15. 16. Vnde
 v. g. subditis in contractibus aequè obliga-
 tur, ac si persona priuata contraxisset, quia
 non priuati, sed aeterni iuris dictamen est,
 quod seruanda esse pacta hominibus inculcat.
 Nec difficilis est sententiae nostrae ratio:
 pone enim Principem contractibus & pactis
 non amplius obligari, multa absurda simul
 statues; agere enim eum videbis aliquid,
 quo acto idem foret, ac si nihil fuisset actum,
 cumque liberum ei fuit contrahere; cessabit
 iam

e) Et eatenus recte se habet dictum Regis Alphonfi: *Improbe
 agere Principes, qui aliis honeste decoreque viuendi legem prae-
 scriberent, ipsi vero nihilo temperantiores sese praebent.* VA-
 NORM. L. V. de reb. gest. Alphonf. Neque enim immerito
 quis cum CACERONE ad M. Brutum dixerit: *Cui tandem im-
 perabit, qui non potest cupiditatibus suis imperare? refracnet
 prius libidines, spernat voluptates, iracundiam teneat, coercet
 auaritiam, caeteras animi labes repellat.*

fiam naturalis ratio quae ab initio libertatis sunt, ex post facto necessitatis fieri, quin immo ita reuera conditio Principis ipsa deterior redditur; quod si enim a sola eius voluntate penderet obligatio in contractu, verisimile est, neminem imposterum cum ipso contracturum: quod omne vero in iis, quae *meri iuris positiui* sunt, aliter se habet. Vnde non obligatur ad sollemnia contractuum obseruanda, v. g. vt in charta signata exarentur, vt resignatio domini iudicialis fiat &c. Quare iam confit f), iniuria negasse nonnullos

f) Iam vetustum quaestionis huius quatenus *personae publicae priuato iure* censeantur? exemplum habemus apud PAVSANIAM, in lite, quae inter Achaeos et Lacedaemonios coram Legatis Romanorum, cuius princeps Appius Claudius fuit, agitabatur. Achaeis enim ideo contra Romanorum legatos expipientibus, quod illi ab Aereo et Alcibiade, aduersariis Achaeorum, in Graeciam adducti essent, et ad Legem Antiam Romanorum prouocantibus, qua cautum, ne rei et accusatores iudicis domum ingrediantur, committere alioquin in ambitum, respondit Senatus Romanus, *aliam iudicis, aliam legati conditionem esse*, id est, *aliam iuris publici, aliam priuati esse rationem*, vt recte interpretatur PETER. AERODIVS in *Pandect. rerum iudicat. L. II. tit. 17. f. 148.* Equidem humanissimus quondam Belgii ICtus, GERHARDVS NOODT in *Oratione de iure summi imperii et lege Regia Opp. p. 769. sqq.* et Ludouicianae academiae praecipuum ornamentum, LOH. NICOL. HERTIVS, eruditissimus et iudiciosissimus Iureconsultus, a nostra, quod non diffimulamus, abire videntur sententia, is quidem in *diff. de superioritate territoriali §. 74. T. II. Opp. p. m. 341. seqq.* Ast multa iam conglobare argumenta, iisque dissentientes oppugnare,

nullos Gallos Henrico, Nauarrae Regi, successionem Regni, quoniam vltra gradum decimum nulla datur apud eos hereditatis delatio; & recte iis a Regis amicis responsum legimus, *in Regnorum successionibus, non idem, quod in priuatorum hereditatibus iuris esse.* THVAN. L. 81. *hiflor. ad A. 1585. ab init.* De Augustae iuribus ex his principiis disputare non erit difficile. Quemadmodum enim in genere vxoribus Regum ac Principum tum ob conditionem sexus foeminei, tum ob natu-
ram

gnare, nostraque firmare, nimis prolixum et a scopo nostro remotum foret. Vnde vnum hoc rogamus LECTORES, vt perpendant 1) quam id fingulare fit Principem obstrictum dicere *legibus priuatis*, quae vim suam omnem ex iussu eius fortiuntur, adeoque cadunt statim, suamque efficaciam perdunt, quando Princeps ipse aliud quidpiam iubet; 2) quantum hoc personarum omnium in republica confusionem inuoluat necesse sit; Cum enim omnino ex structura reipublicae fluat, vt adsint qui iussibus suis dirigant omnia ad communem vtilitatem, quique ita dirigantur atque obsequium praestent; ordo hic hoc dogmate manifesto conculcatur; 3) quomodo inuicem stare non possint sententiae haec: *Princeps legibus ciuilibus tenetur*, et altera *Antecessorum leges regulariter a nutu et voluntate Principis Successoris pendet, adeo vt possit, si velit, spongiam deletilem illis inducere*, quam vltimam regulam ne quidem pedarius Iureconsultus vel Politicus negare vnumquam audebit; 4) quod qui contra nos sentiunt, manifeste abeant ad Monarchomachos; posito enim *Principem legibus ciuilibus teneri*, necesse erit, vt in casu, quo ab iis recedendi licentiam sibi sumeret, supersit, qui cogere eum et in ordinem redigere possit, adeoque supersit etiam, qui eum possit punire; et quae plura iam exinde fluere absurda.

ram ciuitatum, quae diuisam maiestatem ferre nequeunt, hanc conditionem imposuit ratio, vt, quatenus pactis dotalibus sibi non prospexerunt, maiestatem mariti sui colere reuerenter debeant, ita eos non personas publicas, sed priuatas esse mox confit. Vnde etiam in dubio & quatenus priuilegiis maritorum suorum specialibus, siue in corpore iuris clausis, vt aiunt, g) liberatae non sunt atque exemptae MYLERVS AB
 C EHREN-

g) Talia priuilegia in iure Romano Augustae indulta fuisse constat ex multis locis. Sic enim allegari possunt §. *fin. Instit. de usucapion. l. 31. ff. de LL. l. 6. §. 1. ff. de iure fisci. l. 7. C. de bon. quae liber. l. 34. C. de donat. l. ult. C. de quadr. praesc. l. 26. C. de donat. inter vir. et vxor. l. 6. C. de vectig.* Quae omnia vero minus commode a nonnullis iuris publici Germanici Doctoribus ad Imperatricem Germanicam applicantur, quia longe alius Augustarum apud Romanos status fuit, quam is est apud Germanos SCHILTER in iur. publ. L. I. T. 16. p. 173. Neque enim haec dignitas ex connubio praecise olim proficiscebatur, sed peculiari ritu ab initio praecio Senatusconsulto, postea etiam interdum sine eo SVETON. in vit. Domitiani c. 3. non solum vxoribus, verum matribus, sororibus, filiabus Augustorum, quin immo etiam iis interdum foeminis, quae ex Augustali familia priuatis matrimonio iunctae erant, ceu exemplo filiae M. Antonini Imp. ap. CAPITOLIN. c. 20. constat, tribui solebat. Praeterea ceu in genere obseruari solet a Doctoribus paullulum curatioribus, quod scita iuris huius peregrini in causis iuris publici Germanici valoris sint nullius, conf. GRIBNERI *diff. de praeciud. Princip. Imperii ex abusu iuris Iustini. neci T. I. Opp.* ita profecto nulla ratio suadet, cur haec Augustae priuilegia, qua eadem Augustae iura esse dicuntur, quae Augusti sunt, obtorto collo in quaestione tam ardua decidenda in forum Germanicum protrudamus.

EHRENBACH *b)* in *Gamol. Pers. Imp. illustr.*
c. 7. §. 27. TITIVS in spec. iuris publ. L. V. c. 7.
§. 2. VITRIARIUS Instit. iur. Publ. L. III. Tit. 17.
§. 10. ibique citati a PFEFFINGERO, iure priva-
to utuntur, & quoad negotia sua, contractus,
testamenti factiones, successiones ab inte-
stato, ex communi iure censentur, ac iudi-
cium Mariti sui pro foro competente agno-
scere debent i). LIMNAEVUS *ad Aur. Bull. c. V.*

§. 3.

b) Equidem si quis obiter aspiciat MYLERVM AB EHRENBACH,
 videtur is a nostra sententia recedere, dum §. 3. et 22. d. c. difertis
 verbis dicit, *Principi aut Statui Imperii erga uxorem illustrem*
nullam competere iurisdictionem. Sed res in falso est. Vel
 acriter enim perstruendo MYLERVM occurrent nobis varia,
 ex quibus patet, eum in causa hac non constitisse sibi. Quid
 quod is si vel inaxime foeminam illustrem a iurisdictione ma-
 gis sui liberam pronunciet, id ipsam tamen semper ex privi-
 legio deducat, adeoque apprime nobiscum sentiat, cum talia
 sunt praedicata, qualia esse permittuntur a suis subiectis.

b) Equidem de priuatorum vxoribus valet regula iuris commu-
 nis: *uxor sequitur forum mariti, l. g. C. de incol. L. X. l. 13. C.*
non de dignit. L. XII. At quam primum eam ad vxores Regum
 et Principum applicas, falsa est haec regula, immo procius
 nulla. Reges enim, cum *personae publicae* sint, iudicem actionum
 quarum in hoc mundo habent neminem, et recte Poëta ait:

Subditus in Legem peccat, Regemque, Deumque,
Rex peccat soli, Rex quia nempe, Deo.

Sed quae Regibus, Maritis suis, subsunt, Reginae, eos etiam
 actionum suarum indices agnoscunt. Mea hac faciam verba
 SCHILTERI in *Instit. iur. Publ. L. I. T. 16. §. 3. dicens: Est*
vero par in parem non dicatur habere potestatem, hanc tamen
in consortium Imperii recipitur Augusta, quin sit tamen so-
cietas

§. 3. obs. 4. p. m. 287. & notit. Regni Franc. L. II.
c. 19. litt. Ff. p. 891. Quod idem etiam quoad
viduas Reginas, Imperatrices, Principesque foemi-
nas obtinet; Licet enim eae eatenus libe-
riorem

C 2

cietas conjugalis h. e. paritas inadaequata, ut ramos socia sub-
ordinata sit Imperatori atque marito. Quod re indicata com-
probavit Otto III. Imperator, Augustam adulteram et per ca-
lumniam homicidii ream ad ignem et viuicomburium damnauit,
cognita causa in Senatu Principum. Cum quo egregie conuenit
STRYKIO in diff. de fori Germ. singular. c. II. §. 12.
quando de Augustae iudicio, inquit, nihil in A. B. expressum est,
h. ne haut abs re erit, si et in hanc quaestionem breuiter inquira-
ramur. Et quidem si ad iur. civile respicere quis velit, in eam
necessario descendet sententiam, quod et ipsa forum coram Pala-
tino sortiri debeat, cum ex l. 9. C. de incol. et l. 13. C. de dignit.
facti manifesto constat, uxorem participem fieri fori mariti. Sed
ex his legibus quaestionis decisio petenda non est, quia ex con-
suetudine Imperator forum coram Palatino sortitur, quae cum
iurisci iuris sit, ad Augustam extendi nequit; accedit, quod Au-
gustus hoc privilegium tributum dicant Doctores, ut uxori et
liberis ius dicere possint MENOCH. Conf. II. n. 22. quod iis gene-
nerali dispositione A. B. ademptum non videtur. Neque exempla
ex historiis desunt, v. g. Ottonis III. in Mariam coniugem, Hen-
rici VI. in Constantiae suae adulterium, et Sigismundi Barbarae
suae barbaros mores fenerius inquirentium. BVXTORF ad
A. B. et LIMNAEVS ad A. B. c. 1. §. 3. obs. 1. et postea c. III. §. 3.
his iterum subiungit STRYK. Si Princeps ipse contra uxorem
suam agere velit, sive ex capite adulterii, sive ex capite malitio-
sae desertionis, hanc in iudicio Principis comeniri posse puto.
Licet uterque vir eruditissimus in exemplo Ottonis III. erra-
uerit. Nam quae GOTHOF. VITERB. Chron. p. 481. sq.
IAC. A KOENIGSHOVEN Chronie. c. 2. p. 160. GOBELIN.
PERSONA in Cosmodrom. aet. VI. c. 50. de supplicio a Maria,
Ottonis III. coniuge, sumto narrant, hodie ad aniles fabulas
pertinent, posteaquam certo constat, Ottonem III. nunquam
duxisse uxorem. HAHN. Reibr. Historie P. II. c. 5. §. 7. n. c.
melioris

riorem potestatem mortuo marito consequi videantur, quod iam a liberrima earum voluntate pendeat ordinare munera sua aulica, eaque obeunda credere cuicumque voluerint, cum contra Imperatoris vel Regis sit, domesticos vtriusque sexus in aula Coniugis suae spartis & honoribus exornare; tamen cum dici nequeat, eas morte Augusti magis *personas publicas* fieri, quam quidem viuo Augusto fuere, ratio prorsus nulla foret, cur a Legibus Imperantis contra huius voluntatem eas eximamus *k*). De *filiiis, Regni hereditibus*, res forte dubio non caret *l*), eos aequè,
ac

melioris notae sunt exempla, quae in medium profert SPENER *im Teutsch. Iure Publ. L. IV. c. n. §. 7. litt. e. f.* Caeterum quaestionis huius satis manifesta utilitas in Germania sese crebro prodit in controuersis matrimonialibus et causa diuortii personarum illustrium.

k) Ad capita quidem iuris in Germania controuersi haec quaestio ab Illustri D. MOSERO *im Grundriß der heutigen Staatsverfassung des Teutschen Reichs L. III. c. XI. §. 10.* refertur; sed quis non videt, vnicam hanc inter *personas publicas* et *privatas* distinctionem dubium fere omne tollere, exemplis sententiam nostram confirmat SPENER *l. c. not. g.*

l) Equidem dissentit GRIBNERVS *dict. diff. de praecudio Pp. imperii ex abusu iuris Iustiniani c. 2. §. 6. not. b. c. §. 7. not. a. §. 12. not. b.* et ex natalium splendore in tam illustribus personis effici credit, vt locum in iis habere nequeat, quicquid ex solis LL. civilibus ad patriam potestatem referendum est. Vnde inferre vult, si *testamenti factio, contractus mutui celebratio, ius acquirendi etc.* in regno LL. civilibus filiisfamilias negatum esset, non tamen id negatum fore Principi filio. Sed
quam

ac fratres Regios, omnemque domum Augustam, tam diu priuatorum hominum iure cenferi, quam diu priuilegiis summae potestatis aliud non impetrarunt; & illi ipsi fere Doctores, qui subiectionem ciuilem harum personarum illustrium in dubium vocant, negare tamen non audent, eas in statu naturali priuato esse constitutas. Vnde HERTIVS in *diff. de subiectione territ. §. 6. T. I. Opp. p. m. 376.* cum vxor, inquit, liberique Principum ac Comitum SUPERIORITATEM NON PARTICIPENT, habitatio autem in regione SUBDITVM FACIAT, non intelligitur, qua ratione sint exempti. Sane in REGNIS VXORES LIBEROSQVE REGIBVS SVBESSE NEGARI NEQVIT. Haec autem difficilior forte erit quaestio: Virum, qui superstite Rege ad successionem vocantur, Principes per hanc electionem PRIVATAM CONDITIONEM exuant, & PERSONAE PVBLICAE in sensu proprio fiant? ad cuius decisionem ab vtraque parte allegari possunt momenta varia. Certe in Germania, vbi haut raro iam contigit, vt Rex Romanorum

C 3

quam iniuriosa haec sententia sit in potestatem summam videant alij. In Dania nostra LL. Codicis Christianei L. I. c. II. art. F. cautum: ne quis alius in causa domum Augustam concernente iudicare praesumat, quam is, cui id Sacratissima Regis Maiestas commisit. Quae quam curate principiis nostris conueniant nemo non videt.

rum fuerit electus, quaestionem hanc vtilitatis alicuius practicae esse inficias ibit nemo. Neganda forte priuata eius conditio videbitur iis, qui obiter saltim aspiciunt & perpendunt verba *Rec. Imp. de A. 1542. §. 102. aus Königlicher Macht und Vollkommenheit*, item *Rec. Imp. de A. 1555. §. 65. im Nahmen Ibro Kayserlichen Majestat und für Uns selbst*, quippe ex quibus primo intuitu colligi posse existimabunt, *maiestatem Regis Romanorum fere numero eandem cum maiestate Imperatoria esse*. At qui in ipsam vim verborum penetrant, & ceu par est, schemata huiusmodi longe inferiora censent, quam vt exinde sufficiens argumentum pro potestate Regia formetur, concedent nobis, cum Rex Romanorum non *Coinperator*, sed *designatus saltim successor* sit, affirmare *privatam eius conditionem* iubere ipsa verba *Rec. Imp. de 1542. §. 2. 3. vbi ipsemet Imperatorem DOMINVM SVVM salutatur*, quibus quae *de vnitae maiestatis* iam a nobis dicta sunt, mirifice suffragantur. Quid quod etiam moribus gentium illud approbatum sit, ipsos *Reges post Regni abdicationem desinere pro personis publicis* censei m).

§. III.

m) Vnde etiam eos post abdicationem Regni Legatos, quibus immuni-

§. III.

Sed nec minor est, quae quoad originem inter *ius priuatum & publicum* obtinet, *differen- tia*. Licet enim quoad *causam efficientem* plerique nihil hic discriminis subesse statuant ICTi, rati, vtrumque vel a *publica potestate*, vel a *primo pacto ciuitatis* ortum ducere, mihi tamen res aliter semper visa. Scilicet *παράδοξον*, quod non diffimulo, redolet, dicere: *ius publicum legibus Imperantium proprie sic dictis determinari*. Nemo enim tam supine ignarus est rerum Politicarum, quin duplicis generis esse regna & imperia nouerit, cumque quaedam eorum ita comparata sint, vt limitibus in iis circumscripta & legibus temperata sit Imperantis potestas; quaedam in quibus ille, qui ad clauum reipublicae sedet, liberrima voluntate, absolutissimoque imperio dominatur, facillimum erit, hunc ipsum errorem confutare. Nam si finxeris, gaudere Imperantem *potestate absoluta*, frustra erit *leges de forma imperii ferre*, quippe quae leges obli-

munitates illae iure gentium Legatis debitaе competant, mittere non posse, res vbiuis locorum explorata est, cui exemplum Reginae Christianae Svecicae non obstat, quia, quos ipsa Legatos misit, admissos fuisse ab aliis Regibus magis *ex regulis honestatis*, quam *iuris* nouimus.

obligarent in ciuitate neminem, nisi Principem solum, n) quem sibi legem dicere nec voluisse, nec potuisse ipsa natura rei & quae praecedenti §. fuere dicta euincunt. Non voluit, quia alias ipse suae absolutae potestati obicem poneret: non potuit, quia ad legem requiritur *repraesentatio mali in casu violationis*, quo *poena* dicitur, nemo autem sibi adeo inimicus esse potest, vt sponte semet *puniat*, vel male sibi cupiat. Quod si autem *imperium adductum* supponis, Imperantis arbitrio *quoad formam imperii & negotia publica*, ex quibus *ius Publicum* emergit, locum non esse, sed ab Ordinum consensu pendere plurima, facile inuenies. Ex quo conficitur, *ius publicum*, quod
in

n) Quae etiam causa allegari debet, cur exulet regulariter in Monarchiis *iuris publici particularis doctrina*, vel certe in paucissima capita redigi possit, vt recte obseruat Dn. DE LVDEWIG in *singular. iuris publ. p. 142. seqq.* et in *Praesat. der rechtlichen Erläuterung der Reichsistorie*. Non quidem ob hanc, vt multi somniant, causam, quasi ad dominantis duntaxat utilitatem atque commodum, neuiquam vero ad subditorum emolumentum hic referantur omnia, tale quid enim nullibi, nisi in *Regno pleno ac παρυσιατικῷ*, cuius ARISTOTELES L. III. *Polit. c. 16.* meminit, locum habet, vid. b. BYDDEI *Phil. Pract. P. III. C. V. Sect. XII. §. 18. 25. et 30.* et qui longe plenius haec tractat, Dn. DE LVDEWIG in *diff. de Oblig. Success. in Princ. et client. c. 1. §. 2. fqq. Opp. T. I. L. 1. f. 542. fqq.* sed quia in negotiis ad salutem ciuitatis spectantibus nihil hic Imperanti illicitum censeri potest, quod non *religio* vel *recta ratio* fieri negat.

in hoc adductae reipublicae statu emanat, in conventionibus vel expressis vel tacitis inter imperantes & subditos iuris civitatis statui vel in totum vel ex parte formam perpetuam tribuentibus consistere. Vnde iam licet in statu reipublicae Democraticae etiam privatae leges per modum pacti scribi soleant, ceu rei huius egregium in Legibus apud Romanos libera adhuc republica latis exemplum habemus, id tamen nec confans est, nec ad alias rerumpublicarum formas, Monarchiam scilicet vel Aristocratiam quadrat; contra ius publicum omne, quemcumque supponas reipublicae statum, semper est patitium; nec, si quae in eo conventiones abusivae leges dicuntur o), alio id sensu valet, quam quoad obligationem, quoniam scilicet

D postea-

o) Mirum est, quantum quaestio haec ingenia nonnullorum Eruditorum Germaniae torserit olim. Cum enim viderint Capitulationem Caesaream pacto novi electi Imperatoris cum Electoribus nomine Imperii inito niti, adeoque semper in Capitulationum Proemiis recitari verba, quibus Imperatores fatentur: *Duß Sie sich aus freyem gnädigen Willen dieser nachfolgenden Articul mit denen Churfürsten Geding- und Pacts-weise vereiniget, vertragen, dieselbe angenommen, und zugesaget haben:* Interim tamen ab altera parte animadverterint, hanc ipsam Capitulationem legem fundamentalem communiter dici v. g. in Capit. Leopold. Art. 36. in Electorum ad factam a Caesare auctorem Chur- und Fürstentage zu Regensburg a. 1623. propositionem responso de dato d. 20. Ian. 1623. ap. LONDRE. T. II. actor. publ. L. VI. c. 171. f. 661. etiam quidam, qui alias agmen

posteaquam *pacta* ob iuris naturalis auctoritatem, *ius produunt*, parum in societate humana interesse videtur, an *immediate ex lege*, an *ex pacto obligatio* descendat. Licet nec cum iis digladiari velim, qui idem *ius publicum*, quod Imperantes per modum contractus obligat, respectu subditorum *pro veris legibus positivis* habendum esse contendunt.

§. IV.

Novam pandit haec observatio *inter ius publicum & privatum diuersitatem*. Quando enim ad effectus legum *privatarum* respicis, vnus is est, scilicet *obligatio*, si *legem praeceptiuam vel prohibitiuam* supponis, aut *facultas agendi vel non agendi*, si *lex mere permissiua* est. Ast longe aliter sese res habet quoad *leges publicas*; ex his enim duplex semper effectus, scilicet & *potestas legitima & obligatio* propullulat. Quin immo in ipsa *obligatione* *utriusque legis effectus*, mira est diuersitas. Cum enim aequalibus in aequales *ius cogendi a natura* sit concessum,

inter eos ducunt, nesciuerunt fere, qua ratione conciliari haec queant. CARPZOV. *de Leg. Reg. Germ. C. 1 Sect. IV. n. 9.* CONRING. *ad LAMPADII Libellum de Republica Romano-Germanica P. III. c. 2 §. 12. Opp. Conring. T. II. f. 81. sq.* STRAVCH. *dissert. Exoter. IV. th. 27.* Sed nostra haec conciliandi ratio nihil dubii amplius relinquit.

sum, Superioribus vero in subditos illud etiam *ex lege naturae*, quatenus *imperium*, adeoque etiam *ius cogendi* in Principem delatum, competat, subditis tamen cogere eum, cuius sunt subditi, numquam licet, ut recte philosophatur GROTIUS *de iure belli & pacis* L. II. c. 14. §. 6. Unde magis argumentum est, quo uti poterit Orator, quam ICTUS, quando DIO CASSIUS *in vita Traiani* narrat, Imperatorem cum Suræ, quem Tribunum militum creabat, pro more parazonium nudum porrigeret, dixisse *talem ensẽ accipe, quem pro me ita demum strinxeris, si iuste imperaero, quod si perperam quidquam a me fieri cognoveris, eo in perniciem meam utaris velim.* Quae ipsa nostra sententia ne peruersa aut iniqua videri possit, age, quaeso, adspice statum, ubi subditi Imperantem ad aliquid cogere iure suo, id est sine fraude, sine laesione & violatione maiestati eius atque sanctitati illata, & videbis mox, si possibilis foret talis casus, Imperantes durioris fore conditionis, quam ipsos ciues in republica. Cum enim extra eum casum, quo quis ciuium *in statu naturali extraordinario* versatur, in republica bene constituta ius sibi met ipsi dicere queat nemo, quia necesse fuit, ut *aequalitati naturali* renunciant,

ciarint, qui in vnam coaluere ciuitatem, adeoque, quae *ex naturali libertate* agere poterant singuli, illa is tantum retinuerit, qui reipublicae praeest; quilibet cernit, resistendi facultatem, quae ex iure naturali fluit, amplius cum subiectione & pace civili subsistere non potuisse, adeoque nec mirabitur, ciuem alterum ab obligatione sua recedentem, vel in ea exsequenda iusto segnior, vt officio faciat satis cogere posse neutiquam, sed iudicis hic implorandum esse auxilium, eiusque exspectandam decisionem. Quod solum vero iam euincit, si vlla vmquam daretur occasio, vt subditi cogere possent Principem, nec tamen peccarent in maiestatem eius, euenturum, vt iis reuera plus erga Principem liceat, quam erga conciuues ipsos *p*). Non obseruant hoc inconueniens *monarchomachi,*

p) Ampla hic esset occasio disputandi contra BODINVM, qui licet recte docuerit, Principem ob tyrannidem vel abusum iuris Regis a subditis puniri non posse, exteris tamen Principibus licentiam vindicandi iniurias subditis ita illatas praeter rationem profecto, et inuita Themide ipsa tribuit, oblitus procul dubio, quod si tale quid agerent exteri, *ad preces subditorum*, id reuera thesin suam destrueret, cum quae quis agere non possit ipsemet, ea etiam is nequeat agere per alium; sin vero motu proprio de iniuriis huiusmodi vindicandis consilium Principes alii agerent, quod ita bellum gereretur *punitium*, quod quantum a recta ratione recedat pridem euicerunt viri erudi-

machi, vel certe fingunt, quasi illud ignorant. Nam dum nimio mentis acumine & artificio plus quam Colchico iura Principum oppugnare audent, absurda & praepostera omnia arripiunt. Ast si exempla Magnatum aspiciamus, quotquot fuere excitatoris animi Principes, etiam in rebus publicis adductis reuerentiam hanc iuris Regii, sicubi opus, ordinibus commendare non dubitarunt. Sane de Elisabetha, virilis prorsus animi Heroïna, CAMDENVS refert, eam subinde modestiae admonuisse curiam, immo plenis comitiis denuntiasse: *cauerent Principis patientiam laedere. Part. I. annal. 1566. p. m. 103.* quid in Gallia saepius, praecipue superiori saeculo, cum curia iure admonendi Regem de edictis conditis & usurpanda potestate Regia nimis libere uti vellet, actum, nemo historiarum gnarus ignorare potest, partem eorum refert BARTHOLOM. GRAMONDVS l. 5. *historiar. & LIMNAEVVS in addit. T. IV.*

D 3

c. 2.

eruditissimi. Sed temporis ratio, et dicendorum copia prohibent, ne tam graue argumentum heic pertractemus. Itaque hoc vnum monemus, disputasse iam contra BODINVM quaedam, quae mirifice nobis placent, acutissimum et ingeniosissimum PETRVM BAYLIUM in *Diction. Crit. f. 630. litt. P. edit. Roter. de a. 1702.* a quo ipso etiam illud erroneum ALTHVSII dogma: *quod proprietatis maiestatis apud populum resideat, vsusfructus apud Principem iam quodammodo l. c. f. 177. litt. B.* impugnatum nouimus.

c. 2. ad n. 17. ex Mercurio Gallico T. 12. probat prohibuisse Regem Ludouicum XIII. ne quis in Gallia quidquam de potestate Regum vel in affirmatiuam vel in negatiuam partem discernere audeat. Quibus omnibus igitur pensitatis nullus dubito asferere, in omni Imperante *ex iure publico plenam quidem & perfectam, si forum conscientiae spectas, imperfectam vero, seu, quod rectius dicitur, minus plenam saltim, si ad forum humanum oculos dirigis, obligationem produci.* Neque nobis obiici poterit, *nasci tamen ius perfectum ex omni pacto.* Quod si enim *de foro conscientiae* sermo est, verum hoc erit, vbi vero *de foro humano*, limitandum id esse arbitror, *quatenus personae paciscentes inter se aequales sunt, vt qui in statu libertatis versantur, vel qui vtrique in republica conditionem priuatam obtinent.* Sane vti in multis quaestionibus iuridicis, sic in hac Catone aliquo nobis opus esse videtur, qui inter tot *proteruos legum interpretes*, (qui sine philosophia philosophari audent, quorumque haut pauci, ne quid sceleri desit, sub pallio sacro *monarchomachica principia* celant, & ad diuina oracula in tam morbida causa prouocant,) ceu ille teste SALLUSTIO *de bello Catil. c. 52. conqueratur, nos, quotiens*
de

de iuribus Regum loquendum est, importunitate hominum privatae fortis vera rerum vocabula amittere.

§. V.

Quin immo & in modo obligationis ipsius magnum latitat inter *ius publicum & privatum discrimen*. Quae enim scribuntur *Leges civiles subditos saltem obligant*, & si ad *extraneum*, qui in numero subditorum non est, extenduntur, id tamen nec de omnibus dicendum est, nec nisi per accidens fit, quoniam scilicet is in *Legislatoris territorio* degit *q)*, & *persona privata* est. GROTIUS de I. B. & P. L. II. c. 2. §. 5. Sed ubi de *Legibus publicis* sermo est, eae *indistincte omnes*, siue sint *subditi*, siue *extranei*, siue in *Imperantis territorio publicam*, siue *privatam personam* sustineant, siue *intra*, siue *extra fines & limites eius* degant, obstrictos tenent obligatosque. Sic v. g. in Dania, posteaquam *absolutissimum & hereditarium Imperium*

REGA-

q) Sic leges poenales etiam aduenas obligant; unde v. g. qui adulterium, in ciuitate, ubi illud ex legibus ciuitatis capite punitur, committit, recte ad mortem condemnatur, licet in ciuitate sua poena saltem pecuniaria adulteros maneat. Sic etiam *leges in rem conceptae* extraneos obligant; sic denique leges, quae disponunt de solemnitate alicuius actus, normam agendorum extraneis constituunt, ubi volunt, vt in ciuitate illa alicuius sint valoris.

REGALI STIRPI ET FAMILIAE
 AVGVSTAE, nutu diuino, magno popu-
 lorum beneficio obtigit, Lex, quae de suc-
 cessione in vtroque Regno agit, *publica* est,
 adeoque licet Regum exterorum nullus RE-
 GI AVGVSTISSIMO subiectus sit, ta-
 men eos *indistincte omnes* tenet, ne quidpiam
 vel ipsimet agant, vel in suis territoriis scribi
 & agi patiantur, quo aeternus huius Legis
 sacratissimae valor minui, frangi, aut euer-
 queat. Et licet in casu contrauentionis DI-
 VINISSIMO NUMINI REGIO in
 aliam liberam ciuitatem *puniendi r)* ius non
 competeret, (neque enim genti liberae in al-
 teram *imperium* datur, ex quo solo, vt in
 praecedentibus iam indice digito ostendi-
 mus, omne *ius puniendi* a Iureconsultis, qui
 recte loqui volunt, deducitur,) competit
 tamen *ius belli*, tamquam in hostem & inua-
 forem securitatis & tranquillitatis publicae.
 Pendet ex hac obseruatione omne illud
 discrimen, quod obseruandum *in delictis Le-*
 gato-

r) Neque enim, vt modo diximus, *bella punitiua* GROTII, et
 eorum, qui in eius verba iurarunt nobis placent, quippe quae
 e societate humana tranquillitatem et pacem omnem pro-
 feribunt; et alia omnino est *iustitia vindicativa*, alia *punitiua*,
 illa respicit semper *iniuriam nobis illatam*, haec interdum *in-*
juriam, qua laesus est alter.

gatorum, vel eorum, qui in Legatorum ministerio domestico & comitatu sunt. ALBERICVS GENTILIS *de legationibus* L. II. c. 15. Qui enim contra *leges priuatas poenales* nostrae ciuitatis deliquere, Legati aut Comites eorum & ministri, *saluo iure Gentium* puniri posse non videntur, sed si quid recte intelligimus, remittendi erunt ad populum, a quo missus est Legatus, & cuius *characterem maiestatis ac libertatis naturalis* is apud nos gerit s)
 GROTIVS *de Iur. Bell. & Pac.* L. II. c. 18. §. 4.
 E BOEC-

d) De Legatis quidem res certa fere et explorata. Sed de comitibus et ministris Legatorum plus dubii superesse videtur. Cum enim hi *personam publicam* susceant numquam, vbi quemquam ex iis, ad quos cum Legato venerunt, iniuria laeserint, vel atrocius crimen, quod vindicare publice interest, commiserint, ad deditionem eorum cogi posse Legatum communiter docetur; GROTIVS *d. c. 18. §. 8.* Et haec ipsa sententia multis eo verior videtur, quia nonnulli primi ordinis Icti pridem asseruerunt, quod Legati ipsi propriam in domesticos suos iurisdictionem non habeant. HUBER *de iure ciuit.* L. III. f. 4. c. 2. §. 30. sed praecise necesse fit, hanc ut acceptent a Principe suo ZIEGLER *in not. ad Grotium* p. 419. GERHARD VON STOECKEN, *de iure legation. th. 16. litt. c.* At enim vero non mihi satis facere videtur ita sententium opinio. Praeterquam enim quod pro fundamento decisionis controuersiae huius allegent, quod ipsum adhuc iuris controuersi est; (vide enim FVRSSTNER. *de iure supremat. c. 6. p. m. 14.*) ita sane hoc modo expeditum non erit, quid tunc sentendum, vbi Legato talis iurisdicchio in domesticos suos a Principe mandata fuit, nec tamen in eius exercitium consentire vult populus, ad quem is missus est. Quare dicam ego, quid mihi videtur. Scilicet hac in re a iudicio ciuitatis, ad quam

BOECLERVS *in diff. qua sacra Legationis expo-*
nit §. 24. Opp. Tom. Poster. p. 113. sq. KVLPI-
SIVS in diff. de Legationibus Statuum Imperii
c. XXI. §. 3. GERH. VON STOECKEN de iure
Legationum th. 21. HYBER. de iure ciuitat. L. III.
Sect. 4. c. 2. §. 31. Ast quam primum agere
quid

quam missus Legatus, ante receptionem eius pendere videntur omnia; post receptionem autem, et ubi is simpliciter admittitur, neque iurisdicção ipsi in comites et domesticos negata, ea amplius commode in dubium vocari non poterit, quia facile ita per indirectum Legatus in eum statum conici posset, ut nec sua, nec ciuitatis suae, a qua missus est, iura tuta factis sint atque secura, quod ipsum vero ne fiat, recta ratio, quae Legatorum ipsorum immunitatem introduxit, quoniam modo prohibet. Accedit, quod cum Legati fictione quadam iuris immunitate et iuribus personarum mittentium gaudeant, nihil impediatur, quo minus in ipsorum gratiam fingatur etiam, ac si omne illud, quod a domesticis eorum commissum est, extra ciuitatis, in qua degunt, territorium commissum esset. Exempla Legatorum, vel eorum domesticorum propter delicta ciuilia punitorum nihil probant. Neque enim iam de eo, quod factum est, sed, quid fieri debeat disputamus. Quare si fingatur Legatum, vel eius domesticum homicidii reum iure puniri a Principe, ad quem missus est, quale quid fratri Lusitaniae Regis Oratoris, Pantaleoni de Saa, sub Cromwello in Anglia euenisse legimus, fingeres profecto aliquid, quod pacem omnem inter gentes profligare posset, nihil enim magis naturale est, quam ut quilibet eodem iure utatur, quod in alterum statuit. Gens igitur, a quo Legatus missus, potius exoranda erit, ut supplicium dignum de eo sumat. Et sic inultum non patitur crimen Dominus territorii, in quo fuit peccatum, nec indignationem diuinam ob peccata non punita in se concitabit. DEVS enim semper DEVS est ordinis. Fatigauit haec controuersia iam crebro eruditorum calamos. Nec enim quid eueniret Petri II, Lusitaniae Regis Legato, Marchioni de Arronches, in Aula Imperatoris Leopoldi ob interfectum ab eo Comitem de Hallweil inegnitum est.

quid contra *leges publicas* audeat Legatus ius
 ciuitati in vitam eius & bona quaesitum est,
 non per modum *poenae*, sed per modum *vin-*
dicationis iniuriae; ARVMAEVS *de iur. publ.*
discurs. 12. p. 73. sqq. T. I. ZIEGLER *de compe-*
tente delinquentium iudice & foro §. 19. *Opp.*
 p. 317. non quia *subditus* fit, vel *persona priuata*,
 ut putat PELZHOFFER *Arcanor. stat. L. IV.*
 §. 14. p. 50. talis enim fit numquam, sed quia,
 uti recte ait WIQVEFORT *L. I. Sect. 29. tout*
Ambassadeur, qui prend parti, perd le privilege de
son character. Quod si autem perdit priuile-
 gium characteris sui, non amplius meretur
 securitatem publicam, sed *hastis* est, & secun-
 dum ea, quae modo diximus, nec ipsa gens,
 nec Rector eius, in hoc casu, libertatem at-
 que immunitatem amplius in nostro territo-
 rio praetendere potest. r)

§. VI.

Neque hoc mirum esse poterit, qui *no-*
 uam

E 2

uam

Secus qui sentiunt cum ALBER. GENTIL. l. c. L. II. c. 18.
 et 19. FURSTENER *de iure supremat. d. c. 6.* iterum non in-
 telligunt, quantum tranquillitas publica rerumpublicarum
 postulet, ne inuiolabilitas Legatorum prorsus sit illimitata
 Consultiss. D. NECKER *Unterricht des teutschen Staats-*
rechts T. I. c. 14. §. 21. sq. Quid hoc saeculo de hac re in
 Anglia fuerit disputatum, neminem fugit rerumpublicarum
 non plane incurium.

nam inter ius publicum & priuatum differentiam perpendit. Ostendimus enim iam indice digito in §. I. per statum civilem actionibus ciuium nouos inditos fuisse respectus in statu naturali plane incognitos, dum negotia eorum mox publica, mox priuata facta sunt. Iam igitur quae priuatae sunt leges, pro obiecto habent negotia & res priuatorum, adeoque horum potissimum commodum, utilitatem & salutem domesticam u) intendunt; Contra leges publicae immediate, directo & principaliter, id est, intentione et executione, statum reipublicae, eiusque securitatem, gubernationem & conseruationem, ac, ut ARISTOTELES ait, L. I. Ethic. c. 2. *ἰνσὶ τὸ πῶδες ἢ ἔθνεσ ἀγαθὸν* vel τὸ κοινὴ συμφέρον L. III. Polit. c. 8. spectant, adeoque etiam commune totius illius ciuilis compagis emolumentum, bonumque promoueri cupiunt. x) Vnde si obiectum, quod aiunt,

mate-

u) Non quidem sub ratione utilitatis priuatae, sed sub ratione iusti. Nam directo consulere et prospicere singulorum utilitati atque comodo, non tam ad scientiam iuris, quam ad artem oeconomiam pertinet. Nec finis remotus iurisprudentiae priuatae est, inuestigare et augere bonum priuatorum in se spectatum; sed stabilire commodum publicum, et consulere bono ciuitatis totius, aut cum iterum redundet in singulos utilitas publica, quod publico prodest, singulis redditur utile, non primario, sed secundario

x) Sed inquires, quatenam est haec utilitas publica? Cum in exercitio iuris publici haut raro euertantur familiarum inte-

gra-

*materiale Legum ciuiliū intueris, res offendis
mere domesticas, & huiusmodi actiones, in
quibus ciues non considerantur quatenus
membra sunt vnius reipublicae, sed quatenus in-*
E 3 *ter*

grarum fortunae, vt in bello et dominio eminente, obex
ponatur *utilitatibus singulorum*, vt pleenunq̄ue in legibus, quae
naturalem commerciorum libertatem restringunt, minuantur
opes domesticae, vt in collectis et tributis etc. Et patere, vt
hic mea faciam, quae PETRVS AERODIVS in *Pandect. rer.
iudic. L. II. tit. 17. §. 148.* habet. Quando ait: *iura Imperio-
rum* (inquit Aristides in *Panathenaica*) *sic se habent, vt ea non
ex damno aut commodo priuatorum inferiorumue, sed ex publica
utilitate, salute communi, imperiūque vi et praerogatiua me-
ritamur.* Quemadmodum Summum mundi Gubernatorem ex
maximis suis beneficiis erga nos, non ex tonitru, ex chasmate
aut grandine contemplamur: victoriamque ex pace, ex opibus,
gloria et tranquillitate, quae eam consequuntur, non ex sangui-
ne, vastatione, damnationibus et proscriptionibus, quibus solet
ad eam tamen perueniri. Interim ne haec responsio nostra
nimis sit generalis, ex ALCIATO notabimus *publicam utili-
tatem* modis considerari quatuor. I.) Cum in vniuersum et
particulariter commodum aliquod affertur, sic in iusta sacer-
dotum magistratuumque ordinatione salutem publicam confi-
sere docet *l. 1. §. 2. ff. de I. et I.* Sic publice prodesse artem
geometriae discere *l. 2. C. de malef. et mathem.* dicitur.
II.) Quae in vniuersum conducit, licet non profit singulis; sic,
v. g. quia de silco locupletando agitur, publica utilitas circa
praefationes et naturam tributorum versatur. *l. pen. C. de Pri-
mipil. L. XII.* III.) Utilitas proprie quidem et in se spectata
priuata, sed ex qua publica consequitur. Sic ICTI docent:
publice interesse, vt ciuitas repleatur hominibus liberis, item
vt dotes mulieribus conferuentur, quoniam id, quod exinde
consequitur, in vniuersum prodest. IV.) Publicae utilitati
tribuitur illud, quod, quoties obtinetur, licet in vniuersum
quemlibet particulariter non inuet, singulis tamen prodest.
Sic vulgo dicitur, *publice interesse, ne quis re sua male utatur.*
§. penult. Inst. de his qui sui vel alien. iur. sunt.

ter se *vt singuli* tale quid libere agunt, quod etiam, si *in statu naturali* adhuc essent, licite inter se agere possent, quorsum varia *commerciorum genera*, & reliquae *res merae facultatis* pertinent. Nam *vt recte ait* aevi huius *Papinianus*, *Illustris D. D. BOEHMER in iure publico vniuersali Part. Gen. c. II. §. IX. litt. n. licet omnes actiones ciuium subordinatae esse debeant saluti reipublicae, hoc scilicet sensu, ne contra pacem ciuilem tentetur aliquid, propterea tamen omnia non sunt vnus eiusdemque naturae; quare porro quam primum iam iuris publici obiectum materiale examinas, mera offendis negotia publica, seu quae necessarium respectum habent ad exercitium administrationis reipublicae regimenque publicum.* Neque enim qui de iure ferendi leges, de magistratibus ordinandis, de regalibus, de pace & bello &c. differit, aliter ciues spectare potest, quam in nexu suo cum Imperante, aliter Imperantem, quam in nexu suo cum subditis. Et haec ipsa obiecti qualitas in causa est, cur hodie apud Iureconsultos Leges ad *ius publicum* spectantes, quia *sanctiones sunt Principis populique auctoritate, ea intentione, vt perpetuum robur, sanctitatem & inuiolabilitatem habeant,* DE PVBLICO CIVITATIS STATV, DE SALVTEM PVBLICAM latae & promulgatae,

tae, in genere *Sanctiones Pragmaticae* dicantur. γ)

§. VII.

Haec ipsa *obiecti qualitas* peperit *novum discrimen inter ius publicum & privatum*. Scilicet *leges civiles* scribuntur prouti id fert necessitas reipublicae, vnde & obrogatur illis, & derogatur, quin immo etiam ipsaemet abrogantur iterum pro lubitu & voluntate legislatoris, suadentibus mutationem variis circumstantiis loci, personarum, temporis; ita vt *clausula legis perpetuae*, qua forte munitae sunt, nihil profus hic operetur. Sed non ita se res habet cum *legibus publicis*. Et enim hae, vti fundamentum sunt iurium in-
ter

γ) Πράγματα enim apud Graecos dicuntur *causae publicae*. Οἱ τὰ πρᾶγματα ἔχοντες primates sunt, qui res publicas administrant. Quare Patres in Concilio Constantinopolitano III. ap. HARDVIN. T. II. f. 606. ita alloquantur Principes ἐπισβεβημένοι τῶν πραγμάτων δεσπότες. Πίστινι rerum publicarum domini. Quare porro rescripta in publicis causis exarata *ἑστὶν πραγματικά* ap. HARDVIN. T. II. f. 437. litt. E. πραγματικοὶ τίποσι in Libr. Basilic. T. I. f. no. in. Leg. 23. 24. vel etiam *πραγματικά Βασιλικά* nominantur. Licet secundum mentem iuris Romani nomen Pragmaticarum Sanctionum in genere competierit Rescriptis Imperatorum ad cuiusdam vniuersitatis, vel officii publici preces, de causa publica, praenio consilio sanctiori, pleniori stilo editis. l. 7. C. de diuers. rescript. Obferuationem hanc totam fere debemus primario acui nostri Iureconsulto Illustri Dn. BOEHMERO, cuius egregia exstat *dissertatio de sanctionum Pragmaticarum indole et auctoritate*.

ter Imperantem & subditos omnium, & in conspectu necessariae connexionis rerum ad statum publicum facientium consistunt, ideoque immutabilem rerum faciendarum cum Publico conformitatem declarant, vt probe obseruat BECMANN. in medit. Politic. c. 13. §. 9. ac regulariter, ceu supra §. 3. docuimus, communi pacto nituntur, omnis mutationis sunt expertes. Nam quod de Barbaris Regibus SALLVSTIVS de bello Iugurth. c. 113. extulit, plerumque regias voluntates, vti vehementes, si mobiles, saepe ipsas sibi aduersas esse, id in Principe bono & Christiano, cum primis tunc, vbi de eo agitur, quomodo virtute & prudentia reipublicae status obseruari, robur eius confirmari, opes ampliari queant, locum habet numquam; Praecipue cum, vt recte ait laudatissimus BECMANNVS in Politic. Parallel. c. 13. §. 8. Principem, etiamsi hic titulus legum non esset, perpetuo seruare oporteret istud vinculum, quo respublica cohaeret; neque leges huiusmodi magis ei praeiudicent, quam ipse repraesentandi reipublicam actus; nec is ea propter vel inferior sit, vel subiectionem aliquam induat; verum leges has si obseruet, non aliud doceat, quam veram se esse imaginem reipublicae, & eas, si non obseruet, non ideo plus potestatis accipiat, sed eo ipso a debito repraesentandi

tandi rempublicam officio recedat. Valent igitur perpetuo *leges fundamentales*, nisi ab vtraque parte nouum, eumque *plenarium* accessisse consensum de lege mutanda vel abroganda fingas. Dico *plenarium*. Nam licet, vt in superioribus dictum, in *lege civili priuata* vel immutanda, vel tollenda, in republica Populari aut Aristocratica maiora vota valeant, ea tamen nec in tollendo iure ex priuilegio quaesito in detrimentum priuilegiati, nec in abroganda *lege fundamentali* locum habent. LIMNAEVS *iur. public. L. IX. c. 1. n. 184.* ceu etiam recte quondam Protestantes in Germania monuisse nouimus ex actis apud LONDORP. quae citat PFEFFINGER ad VITRIAR. *iur. publ. L. IV. tit. 1. §. 81. litt. a. p. 394.* Neque difficile est perpetuae durationis *legum fundamentalium* rationem reddere. Finge enim *Rempublicam*, ponis mox plures, qui ita vnierunt voluntates suas, vt idem iam velle & nolle in omnibus adsit, nec quisquam eorum amplius in *negotiis ad societatem communem* spectantibus *priuatam* habere *voluntatem* intelligatur. Vnde etiam Respublicae significanter *personae morales aut mysticae* dicuntur. Iam autem nil magis naturale est, quam vbi *obligatio in persona est radicata*, qualis est in omni

F

lege

lege fundamentali, vt ea subsistat tam diu, quam diu *persona* subsistit. Quod si igitur iam naturam ciuitatum contemplamur, deprehendimus, populum omnem, qui ex post facto ciuitati accedit, quam diu ciuitas in statu ciuitatis permanet, semper ei ita accedere, vt in se recipiat *obligationem* eorum, qui primi rempublicam condiderunt, ac per consequens ceu *idem* manet *populus*, sic *eamdem* semper manere *obligationem*; id quod egregio exemplo fluminis aquarum decursu assiduo non mutati ostendit ARISTOTELES, cuius illustrationem post alios exhibet IOHANNES GRYPHIANDER *in tr. de insul. c. 14.* Inde recte a Politicis dicitur, *Respublica non moritur*: Quod ipsum etiam adeo verum est, vt, licet mutaretur *reipublicae forma interna*, tamen, quia *ciuitas eadem* manet, id est, compages & structura reipublicae adhuc cohaeret z) pristina maneret *obligatio* in republica ipsa radicata, ossibusque eius, vt veteres dixerunt, inhae-

z) Qui enim *ciuitatem* nominat, numquam intelligit multitudinem hominum sine ordine imperandi et parendi, qui spiritus quasi est, vnde ciuitatis perfectio repetenda. Hic ordo autem manet, quam diu ciuitas subsistit. Vnde aliud mutari ciuitatem, aliud tolli et dissolui eandem. *Formae* enim ciuitatum *accidentales* sunt, *Ordo imperandi et parendi* autem *essentialis* est.

inhaerens. Vnde Athenienses post eiectos Oligarchas triginta recte iudicarunt, se adhuc debere pecuniam ipsis a Lacaedemoniis creditam; BOECLERVS *in diff. de actis ciuitatis Opp. p. 864.* id quod dum praeter rationem negauit ARISTOTELES *L. III. Polit. c. 2. 3.* nominis sui memor fuisse non videtur, & recte ideo notatus fuit a GROTTIO *de iure belli & pac. L. II. c. 9. §. 8.* et laudato BOECLERO. Hoc omne vero cum *mutata etiam reipublicae forma* verum sit, multo magis verum esse debet *forma reipublicae eadem manente.* Nam quando Imperans moritur, adhuc post mortem eius obligatum manere populum longe minus dubii habet; hoc ipso vero in obligatione manente, cum nouus surrogatur Rex, surrogatur is ita, vt abeat in obligationem eandem, qua obstrictum cernimus populum ipsum. Neque enim, nisi hoc fieret, *vna* amplius esset *voluntas in republica*, & vbi haec *vnitas voluntatis* cessaret, Respublica non amplius foret *vna persona moralis*, *vna societas*, sed, vt verbo dicam, *respublica foret nulla.* Quare operam ludere mihi videntur omnes illi, qui cum TABORE *in tr. de obl. Successor. c. V. Opp. Vol. I. fol. 199. seqq.* Successorem factis Antecessoris sui in negotiis Reipublicae caussa susceptis, qua-

lia sunt renunciaciones, cessiones, donationes, instrumenta pacis, foedera, guarantiae, vno verbo, pacta publica omnia, *obligatum esse* excogitatis captiosis distinctionibus, negant, in quibus refutandis iam GROTIUS de *L. B. & P. L. II. c. 14. §. II.* ZIEGLER de *Iurib. Maieft. Ex. IV. th. ultima* & plenius DN. DE LUDWIG edito integro opusculo bonae frugis pleno, quod *VIII. est L. I. P. I. Operum Eius Academicorum* laborarunt. Quae ipsa etiam sententia quam paci & tranquillitati Rerum-publicarum ac liberorum populorum sit aduersa, videant alii. Neque vero (vt in viam, a qua defleximus, reuertamur) quae de *immunitate legum fundamentalium* modo dicta fuerit, temere quis ad Germaniam applicabit. Prouti enim *ius publicum Germanicum* haut raro recedit a regula, ob *formam Imperii irregularem*, vel, si nomen hoc offendit quempiam (quamuis cur offendat alios, causa adfit nulla) *aa) mixtam*; ita etiam nullam apud Ger-

aa) Neque enim ideo *monstruosam* nominamus cum PUFENDORFIO *republicam Germanicam*, si vel maxime eam dicimus *irregularem*, quia a decempeđa, qua ARISTOTELES emensus est *Republicas*, recedit. Vnde existimamus, aliam esse quaestionem *iuris publici*, vtrum *nexus Systematicus reipublicae* concinnus sit? aliam, vtrum sit *regularis*? Prior affirmari potest, licet negetur posterior. Nec negata

Germanos deprehendimus *legem fundamentalem*, a qua non recessum sit saepius & multoties. Sic quem fugit, quot capita *Aureae Bullae* mutata hodie sint? conf. BRYNNEMANN. *de mutat. Aur. Bull.* Quem latet, quoties sit impune recessum ab ipsa *pacis publicae ordinatione*, quae tamen palladium est internae tranquillitatis atque securitatis? Quis ignorat, quam id sit iuris controuersi, vtrum Rex Bohemiae *ordinatione hac pacis publicae* teneatur? conf. WENCESL. XAVER. NEVMANN. DE PVCHHOLZ *annotat. ad SCHWEDERI Introd. iur. publ. p. 17.* Quam crebro disputatum fuisse a viris eruditis legimus, vtrum Status Imperii statuere aliquid possint in suis prouinciis contra *leges vniuersales* in comitiis latas, & communi suffragio approbatas, quas vulgo *Recessus Imperii* dicunt? conf. THOMASII *diss. de potestate legislatoria Statuum Imperii contra ius commune.* Consultiss. D. NECKER *Un- terricht in das Staatsrecht des H. R. R. P. II. L. I.*

F 3

C. 3.

gata posteriore statim sequitur conclusio: ergo respublica ipsa est *monstrifera*. Haec monstra enim illi saltim in cerebro suo sustinent, qui vel verae Politices, ignari ad exemplum veterum illorum stultorum amasionum ARISTOTELIS sputum magni huius Philosophi lingere pro ipsa Philosophia habent, vel in re seria affectibus indulgere et Satyris ludere volunt, ceu vltimum de PVEENDORFFIO, Summo alias viro lippis notum est et tonforibus.

c. 3. §. 8. *sqq.* vtrum Imperator ob periculum in mora recedere a sua capitulatione possit?
 SCHWEDER. *introd. ad ius publ. Part. Gen. c. II. §. 20.* NEVMANN DE PVCHHOLZ *ad h.l.p. 14.*
 Immo quid non ausi sunt, qui sacrilegos Vae-
 iouis Romani dictatus clarissimis Scripturae
 sacrae decretis praeferunt, contra ipsam *pa-*
cem religiosam, sanctionem, quam sanctissi-
 mam esse iussit ratio, quae nemini in ciuita-
 te in conscientias imperium tribuit, sed hoc
ad Reseruata Diuinae Maestatis iure meritoque
 refert? quid non ab impietate actum, vt *pa-*
cem Westphalicam furiali veneno oblitteratum
 eat? quid non sinister loquitur fatalis illa
clausula articuli IV. pac. Rysuic. quam hactenus
 Corpus Euangelicorum abrogari frustra a
 Caesare, frustra a suis Constatibus Pontifi-
 ciis, frustra a fideiusfore Pacis Westphalicae,
 Rege Galliae, flagitauit? quas mutationes
 tamen omnes non in *legibus priuatis*, sed in *le-*
gibus publicis euenisse credo palam erit. *bb)*
 conf.

bb) Quamuis forte illud dicendum sit, aliquam partem mutatio-
 num in legibus fundamentalibus Imperii Germanici factarum
 exinde venire, quoniam ne vnani quidem *Sanctionem Prag-*
maticam scriptam habent Germani, quae meras res publicas
statum imperii publicum eiusque administrationem concernentes
 tractet, sed his omnibus admixta sunt multa, quae partim ad
negotia priuatorum, adeoque ad *ius priuatum* spectant, par-
 tim

conf. Illustris D. D. BOEHMERI laudatissima
 differtatio de Sanctionum Pragmaticarum indole &
 auctoritate, vbi per integrum cap. II. ostenditur,
 naturam legum Pragmaticarum omnibus his iuris
 publici Germanici capitibus convenire. Quibus
 exemplis confit, nihil esse adeo sancte exco-
 gitatum, mutuis pactis & stipulationibus mu-
 nitum, legibus fundamentalibus aeterni va-
 loris ergo annumeratum, contra quod fron-
 tibus aduersis, cauillationibus impudentissi-
 mis, cum summo ludibrio & dedecore omnis
 eruditionis, non audeat agere mortalium in-
 fraenata licentia. Equidem quando hacte-
 nus de immutabilitate legum fundamentalium di-
 ctum, id intelligendum neutiquam, quasi
 nullo vmquam tempore mutatio in iis fieri
 queat. Nihil enim magis naturale est, quam vt,
 quae mutua voluntate hominum sanciantur, mutua
 etiam eorum voluntate iterum tollantur; vtque in
 commodum Reipublicae tendere debent leges omnes,
 ita iustum est, vt quando publica ciuitatis utili-
 tas aliud suadet, illud, quod statutum antea,
 abrogetur iterum; quo ipso postea euenit,
 vt

tim de rebus transitorii disponunt, quae vltima licet tunc tem-
 poris, cum sancirentur, ad statum publicum imperii spectau-
 rint, tamen iam obtento fine, mutatis circumstantiis, elapso
 tempore antea praelinito etc. valore suo carent.

vt quatenus *lex fundamentalis* mutatur in iis, quae *ad formam reipublicae* pertinent, eatenus etiam ipsa quoque *ciuitatis forma* mutetur, licet non tollatur illico, multo minus vero definat & dissoluatur totus nexus ciuium. cc)

§. VIII.

cc) Qui in *iure publico* tradendo a more pedariorum Doctorum recedunt, distinguere solent inter *Formam* siue *Statum Reipublicae*, et *Modum administrandi ipsam*, tantumque hic discriminis deprehendunt, quantum inter *rem ipsam* et *modum rei* interest. Quae enim *Reipublicae formae et status* debentur, efficientiam habent ἀεχρημον, et ἀδυσπράξιν necessariam, atque hinc salua *Forma*, siue saluo *Statu*, mutari possunt nunquam: Sed quae *ad modum administrandi et gubernandi Reipublicam* pertinent, vicaria sunt, aut instrumentis, adiumentis, subsidiis, ministeriis destinantur, quibus neque necessitas talis, neque efficientia talis tribui potest, etiamsi *consuetudinis simplicis* (id est talis, quae legis auctoritatem aduersus Legislatorem, et praeter voluntatem Legislatoris vindicare sibi nec potest, nec debet,) *habitu* induissent; quare etiam *salua una eademque forma* plus vice simplici mutari possunt. Interim ea differentia insignis est, quae post mutatam formam reipublicae inter *ius priuatum* et *publicum* emergit. Illius enim usus regulariter remanet, nisi expressa fiat abrogatio, huius vero mentio statim post talem mutationem amplius fieri nequit. Sic pulsus Roma Regibus multae *leges ciuiles* sub Regibus latae remanserunt, licet *iuris Regii* memoria omnis damnata fuerit; et vicissim veteri *statu populari* sub Augusto eiusque Successoribus abrogato proscriptum quidem sensim sensimque fuit vetustum *ius publicum*, quatenus illud de iuribus populi in comitiis calatis, de Senatus auctoritate, de potestate Tribunicia de Augurum et Pontificum priuilegiis etc. agit, numquam vero abrogatae Leges XII. Tab. potius quicquid ex iis *priuati iuris* erat, populo fere sine vlla mutatione et imminutione fuit relictum. Sic ob mutatam hodie rationem administrandi imperium, quae in posterioribus illis Codicis Iustiniani libris habentur, extra omnem usum sunt, nec sine iniuria applicari Germana-

§. VIII.

Sed nec ea differentia silentio est praetereunda, quam alii in eo quaerunt, quod *leges publicas simpliciter & absolute interpretari* non possit quisquis sit Iureconsultus, *privatas* vero interpretetur, qui eas *applicat* Iudex, quique eas vel *in cathedra, vel scriptis exponit*, Doctor. Sed ut verum fatear, licet semper mihi recte monere visus sit HORNIVS *Iur. publ. c. 1. §. 29.* RHETIVS *Iur. Publ. L. I. T. 1. §. 45.* SCHILTER *Iur. Publ. L. I. T. 2. §. 16.* prudentia summa *in iure publico interpretando* opus esse, quia *leges publicae plus singularitatis, quam privatae habent*, tamen persuaderi mihi numquam passus sum, esse in hac distinctione aliquid solidi. Potius rem omnem, *ad Logomachias eruditorum* abire semper existimaui. Quod si enim recte scio, quid sit *interpretatio*, sique porro eam *collectionem dubiae mentis ex certis aut probabilibus signis & coniecturis* definire licet,

G

arg.

Germaniae Principibus possunt. Quod ipsum ingens inter *leges vetulas publicas et privatas* discrimen cum non observarint multi viri eruditi, qui patriae suae historiam et statum publicum explicare scriptis suis ausi sunt, *indignationem publicam* proprio suo iumento sibi attraxerunt, *martyresque status* sua imprudentia dicam, an temeritate? facti sunt, de quibus pluribus agit Da. DE LUDWIG *in Praefat. der Rechtlichen Erläuterung der Reichs-Historie, et in singularibus iuris publici c. 1. §. 29. p. 142. sq.*

arg. l. 11. 12. ff. de LL. l. 45. §. 1. ff. de vulg. & pupill. substit. ego profecto non video, cur vel in iure publico, vel in iure privato ius interpretandi legem Iureconsulto negari debeat? Qui enim in genere aiunt, de legibus disputandum non esse, quoniam alioquin multa ex his, quae certa sunt, subuertuntur l. 21. ff. de LL. nec id bonae fidei congruere existimant, de iuris apicibus disputare, l. 29. §. 4. ff. mandat. l. 51. in f. ff. ad L. Aquil. non tam in miseriam conditionem & studiosos & doctores iuris detrudunt, quoniam iam non amplius scire leges, sed ut mysteria religionis credere tenerentur; verum, quod mox vberius ostendamus, statum controversiae manifesto mutant. Ita enim comparata sunt iudicia hominum, ut quae vni clara & perspicua videntur, alteri sint obscura, incerta, dubia. Vnde etiam DEVS numquam explicationem & interpretationem sacrorum suorum oraculorum, quae tamen illud ipsum sunt, quod omnium sanctissimum esse debet, prohibuit. Quod si iam haec dubia, hanc incertitudinem in homine quoad negotia civilia siue suscipienda, siue iam suscepta deprehendis, quis, quaeso, scrupulos ei eximet, si omnibus in ciuitate iura interpretandi facultatem negatam credis? Inquies relatione ad Principem facta

ita explorandam esse diuinam eius voluntatem. At sic quidem Sacrum Principis Numen sine causa fatigabis. Nam praeterquam quod ipsa iubeat recta ratio, tunc demum recurrendum esse ad diuinum Principis oraculum, vbi nulla *οὐνεως καὶ διουμῆς ἐμπνευστικῆ* adiuuare potest iudicem, illud credo lippis constare & tonsoribus, *rescripta Principum* in causis priuatorum exarata temere pro norma perpetua a iudicibus haberi non posse, dd) quoniam satis notum est iuris axiomata, *quod actus ultra intentionem agentis operetur nihil*; Praeterea cum vix duo casus in vita humana eueniant in omnibus similes, hoc ipsum *rescriptum* primo quouis casu occurrente non amplius allegari poterit. Nam

G 2

vbi

dd) Prouti enim iam obseruauit VLPIANVS l. 71. ff. de R. I. et l. 9. §. 1. ff. de Offic. Procons. omnia, quaecumque causae cognitionem desiderant, per libellum id est rescriptum Principis in gratiam supplicantis emissum, *expediri non posse*, et Traianus, Optimus Imperator, numquam ad libellos supplicantium respondere voluit; ita profecto, si vel maxime maturo iudicio Princeps rescribat, citra expressam notam Rescripto insertam *legem perpetuam* eum scribere voluisse praesumi non potest. Cum semper de bono Principe idem credendum sit, quod de Opilio Macrino CAPITOLIN. in vit eius c. 13. refert: qui fuit, inquit, *in iure non incallidus*, adeo ut statuisset omnia *rescripta veterum Principum tollere, vt iure, non rescriptis ageretur. Nefas esse dicens, leger videri Commodi et Caracallae, et hominum imperitorum voluntates, cum Traianus ad libellos numquam responderit, ne ad alias causas facta praerferrentur, quae ad gratiam composita viderentur.*

vbi respectu ad leges habito, negatum tibi est *ius colligendi mentem Principis ex certis aut probabilibus signis atque coniecturis*, negatum etiam tibi erit vel minimo suborto dubio, quae Princeps in alia causa rescipit, ad aliam causam trahere. Neesse igitur erit, vt Princeps in iudiciis perpetuo sit praefens. Sed ita nullae amplius iudicis erunt partes. Itaque fatebor ego ingenue, quid sentiam: Quod si enim vniquam vera dixisse mihi videtur CICERO, tunc recte iudicauit, quando *L. VII. ep. 20. Iuris ciuilis inquit, quamquam plurimi libri sunt, doctorem tamen lumenque desiderant.* Nimirum *doctrinalis interpretatio nec vniquam negata fuit, nec negabitur Iureconsulto*, quia & ad auctoritatem legum saluam seruandam factamque multum confert, & forensibus litibus finem facit, animosque ciuium in illo litium pelago sedat, atque ad concordiam & pacem reuocat. Sed aliud est *legem ex regulis artis interpretari*, aliud *voce & auctoritate decretoria sententiam ferre*, a qua recedere nemini foret licitum. Hoc quam primum arrogat sibi Iureconsultus, Principis maiestatem laedit, limitesque officii sui transiliendo aequae dignas audaciae poenas in se prouocat, ac si *Iudaica*, vt ait glossa, *interpretatione verborum*
 pro-

proprietatem amplexus contra Legislatoris voluntatem niteretur, *ee*) vel aliis cavillationibus legi fraudem apertam inferret. *l. s. in pr. C. de LL. l. pen. ff. ad exhib. c. 88. de R. l. in VI.* Ut enim exemplo Sacrorum Bibliorum pergamus, quamdiu Theologus ex *artis hermeneuticæ regulis* ea interpretatur, tamdiu nihil agit, quod non muneris sui rationibus conveniat, quam primum vero infallibilitatem sibi vindicat, nec amplius argumentis, rationibus, syllogismis pugnat, sed in rebus fidei pro auctoritate definit & decernit, reliquosque omnes, qui eius dicta non ita adorant, quasi ex tripode essent prolata, *haereticos & schismaticos* nominat, ac ut tales damnat, arrogat sibi ius, quod ad *iura DEI maiestatica* pertinet, nec usurpari ab homine sine sacrilegio, sine contemptu Numinis, sine violatione Diuinæ Maiestatis potest. Et ex his

G 3 cla-

ee) Interpretationem litteralem glossa et eius bastatores dixerunt Iudaicam; gloss. ad l. 18. §. 6. ff. de damn. inf. CARD. TVSCH. *practic. quaest. T. IV. concl. 332. litt. i. ALEX. conf. 144.* exemplo desumpto ex more interpretandi apud Iudaeos recepto, quem hinc inde in sacris Novi Foederis litteris carpere ipsum Salvatore[m] nostrum novimus. Lepida enim glossa in verbis, allegoriis et similibus, ut merito dolendum, viros tanti ingenii incidisse in eam temporum barbariem, ubi destituti a praefidiis humanitatis, earumque disciplinarum, quae interpretationem ornant et iuvant, non melius mereri de legum studio potuere.

clarum fit & perspicuum, quid nos *de praeciu-*
diciis summorum tribunalium ff) sentiamus,
 quae quantaecumque sint auctoritatis, vim
 iuris perpetui tamen obtinent numquam,
 quia quam primum talem *leges interpretandi*
vim adfectat iudex, quae aliis normam agen-
 dorum

f) Quaestionem ipsam recte iam definit Illustris HOTERVS,
 noster in munere Professorio Praedecessor, in *Diff. qua Idem*
ICTi Danici adumbravit c. III. §. 10. et ante eum D. GRIBNE-
 RVS in *Diff. de Obseruantis Collegiorum Iuridicorum*. Nec de
 veritate rei dubitandum, dummodo consideremus, iudicem
 in munere publico personam priuatam manere semper, diuer-
 sum vero prorsus esse ius, quod curiis et tribunalibus datum, a
 iure ferendi leges, quod semper maiestaticum est, et ex imperio
 fluit, cum nulli tribunalium, quaecumque illud sit, plus quam
 iurisdictio competat. Fluit ex hac obseruatione alia, vide-
 licet, quod criminis laesae maiestatis rei forent, si qui negare
 vellent, a Summo aliquo Tribunali ad Imperantem recursum
 licitum esse. Ita enim Curias Supremas facerent independentes:
 ita Monarchas insigni aliqua potestatis absolutae et omnimo-
 dae parte priuarent. Sed hi ipsi boni viri, qui forte talia
 somniant, vel non intelligunt, quale discrimen sit inter reme-
 dium appellationis et supplicationis, aut reuisionis actorum,
 eumque primum cum iure Supremae alicuius Curiae confi-
 sere non possit, mox etiam hoc sublatum existimant; vel cum
 ignarissimis ignorant, quae inter rationes iuris et prudentiae
 diuersitas sit, cumque Principes interdum legibus publicis,
 quibus de ordine procedendi in iudicio edixerunt, horum reme-
 diorum ex singulari prudentia, quia hominum altercandi libi-
 do tam facile iis abutitur, non fecere mentionem, illi etiam
 ne quidem in causis maximi praecudicii et damni irreparabi-
 lis ex iuris necessitate locum dare volunt. Si homines vim
 linguae Iuridicae callentes ita loquerentur, dicerem monarcho-
 machica haec esse principia, sed dandum est aliquid veniae ar-
 gutis his atque naeniis febrilibus, vbi earum auctores ex im-
 peritia peccant.

dorum perpetuam faciat, *leges non amplius declarat, sed fert.* Itaque in omni hac quaestione eo erit recurrendum, ut distinguamus inter actum, secundum quem Iureconsultus de iure differit, quod fit in interpretatione, & eum, quando contra ius differit, quod fit vel arguendo & taxando leges, quasi cum aequitate vel salute publica pugnent, vel controuertendo de eo, quod in se perspicue satis lege publica est decisum, vel denique statuendo aliquid in eius praecidium C. 36. X. de sentent. excom. Et in eo conueniunt Legislatores, quotquot iurium suorum probe memores fuere, omnes. Nam & ipse Iustinianus M. ne quis legum suarum commentaria scribat prohibuit in *constit. de Confirmat. ff. edit. 533. §. 3. conf. Dn. DE LVDEWIG in vit. Iustiniani §. XX. n. 133. 134. & l. 3. C. de Crim. sacrileg. illum sacrilegii reum iudicat, qui de principali iudicio disputabit, licet utraque lex ius explanandi vel illustrandi leges Iureconsultis nec auferat, nec auferre possit, nisi, quod ineptum foret, omne iuris studium (pro quo augendo amplificandoque tantopere sollicitus fuit optumus Imperator, cuius ossibus ob hanc solam causam mollem terram & dulcissimam requiem saepius iterumque precor) illis sublatum dicas. Idem factum deprehendimus*

dimus in Germania, in illa salutis publicae anchora & securitatis palladio, *pace* scilicet *Westphalica*, cuius *art. 5. §. 49. 50. itidem artic. 8. §. 1.* Doctores disertis verbis prohibentur, ne eorum vllus interpretari hanc sanctionem audeat, vtut nec Caesaris, nec Statuum iura satis tuta forent, *si verum eius sensum declarare & rationibus munire liceret nemini*, ceu ipsi paciscentes probe intellexisse videntur *art. 17. §. 2. add. MEVII Decis. P. I. dec. 67.*

§. IX.

Longe vero certius est illud *discrimen*, quod quoad *applicationem inter Leges publicas & priuatas* intercedit. Sicuti enim supra iam quasi indice digito ostendimus, *leges priuatas in causis publicis allegari non posse*, ita profecto nec *leges publicae in causis priuatis allegari poterunt*. Nam vt nihil iam dicam, quomodo *sanctitate peculiari* prae reliquis legibus polleant *Pragmaticae Sanctiones*, neque ea repetam, quae de *perpetua atque aeterna earum auctoritate* iam fuere inculcata, licet & id, si quid recte intelligimus, momentum non minimum causae nostrae addere possit, quoniam omnino *ius de priuatorum litibus & negotiis disponendi arbitrio Principis relictum semper manere*

nere debet; hoc potissimum curate perpendendum esse arbitror, & iusta lance ponderandum, quod hae leges ad publicam tranquillitatem ordinandam, atque totius reipublicae compagem componendam latae sint. Iam autem multa in causis publicis utilia, immo necessaria esse possunt, quae si ad priuatas lites causasque applicarentur, non solum omni prorsus utilitate destituerentur, verum haut raro ciuitati ipsi exitiosa forent. Sic v. g. lex quae prohibet, ne patrimonia Regum & Principum vmquam diuidantur, sed vt penes solum primogenitum filium totum maneat cum imperio patrimonium, item lex ne Principes filiae nubant exteris, neue ipsae, cuicumque nupsent, vltra dotem ex hereditate paterna accipiant, & plures aliae salutare sunt, si ad Regna & Principatus respicimus, at forte tales esse desinunt, quam primum ad familias priuatorum oculos intendimus. Cui ipsi quidem argumento addi possent plura, si modo in re adeo perspicua opus esset conglomeratis multis argumentis & in aciem quasi productis iuris rationibus pugnare, nec rei veritas tam manifesto in sensu incurreret. Sed inquires forte, fieri tamen promulgationem legum fundamentalium, adeoque praesumendum

H

dum

dum esse, eas subditis omnibus etiam agendorum omittendorumque normam fieri. Ast *promulgationem* legem non tam facere, quam declarare palam esse arbitror. Ecquis enim est, qui non cernit, *Principis voluntatem solam* esse atque *unicam normam*, quoties *auctoritas & potestas legum* demetienda est atque examinanda. Iam autem quae Principis voluntas sit, aut ex dictis & factis eius, aut ex negotiis ipsius indole & natura discimus. Sed quis, amabo, affirmabit temere, Principem, dum v. g. *publicam in Regali Sua Stirpe successionem* ordinavit, dum iura primogeniturae introduxit, dum foeminas Principes exteris maritis nuptas exules in hereditate Regni scripsit, (qualem legem in Lusitania rogasse dicitur Rex Eduardus, sicuti ex LOBKOWIZIO refert Dn. DE LVDEWIG in der *Erleuterung des Herrn von Pufendorf Einleitung zur Historie c. III. §. 4. p. 464.*) non voluntatem suam ita restrictam esse voluisse, ut hae ipsae *sanctiones* non ulterius, quam *quatenus Augustam domum* concernunt, *perpetuae sanctionis vim & robur* obtineant? Extendere igitur Imperantis mentem, quod fit, ubi de *Legum obligatione* in aliis negotiis, quam ad quae in prima *legislatione* erant directae, aliquid statuitur, quid, quae

quaeso, hoc aliud est, quam vel *leges fingere pro lubitu*, vel certe *ab officio Iureconsulti* declinare? quippe quem bonum Medicum imitari oportet, qui non *magister*, sed *minister* naturae est. Quam enim facile id est ipsi Principi, vt, vbi *Leges Imperii sui fundamentales* etiam *ad causas priuatorum* extendi vult, vnico verbo generalem huiusmodi clausulam iis addat, suaque legislatione definiat, quo quae *in publicis rebus* statuta fuere atque sancita, *in negotiis & causis similibus* custodiantur, *vbique* ceu id olim interdum factum fuisse exemplum Imperatorum Theodosii & Valentiniani comprobatur, de quo testatur *l. 3. Cod. de Legib.* Et vt illud etiam addamus, nisi hoc fiat, quis, quaeso, diuinabit, an non potius Imperantis haec sit voluntas, vt, *quae in persona Principis locum habent leges*, ab aliis in exemplum non trahantur? cum vtique iure id inuideri nequeat *diuinae Regum ad Principum Maestati*, si illi, cum *Sacrosancta Sua Progenie* iure aliquo singulari gaudere volunt in republica, quo ex ipsa etiam iuris diuersitate *coelestis Regum & Principum character* eo magis eluceat, & in oculos omnium incurrat, animisque insinuetur veritas, *tantum a caeterorum mortalium conditione differre conditionem Principum,*

*pum, quantum iura publica differunt a iuribus
privatis. gg)*

§. X.

Varia haftenus de differentia inter ius publicum & priuatum diximus, sed restat tamen, quod hifce addi potest. Quae enim iuris sunt priuati, pro maxuma parte ita comparata sunt, vt etiam extra ciuitates ipsis locus esse possit, illaque forte non minus peragerentur, si num-

gg) Non obseruauit hoc, quisquis fit, eruditissimus Auctor scripti nuper editi sub titulo *zufällige Gedanken von dem in denen ietzigen Feudis oder Lehnsgütern des Königreichs Dänemark Rechts begründeten modo succedendi*. Frustra enim contendit Vir doctissimus, quod *Lex Regia* a SACRATISSIMO MONARCHA FRIDERICO III. sub auspicijs absoluti domini AVGVSTAE DOMVI redditi scripta, in casu, quo de *successione* agit, etiam ad definiendas *causas feudales* hominum conditionis priuatae fortis allegari queat. Praeterquam enim, quod haec, quae in genere haftenus a nobis fuere disputata, huic sententiae obstant, illud quoque non minimum facit ad eius oppugnationem, quod cum longe post CHRISTIANEVS CODEX publicatus fuerit, nihil huius *Sanctionis aeternae*, quod quidem de *successione* ageret, *legum patriarum collectioni* ab AVGVSTISSIMO IVRIS ARCHITECTO fuerit insertum, quod procul dubio non omisisset PRINCEPS IMMORTALITATE DIGNISSIMVS, si *Constitutionis vniuersalis vim et robur* obtinere illam voluisset; praesertim cum feudatarij Comitatus et Baroniae iam tunc in Dania fuerint institutae. Quid quod REX ipse, dum *leges antea latae, neque Codici suo insertae* in *decisione causarum* allegari prohibuit, huic sententiae non obscure contradicat. Speramus Virum Consultissimum hunc dissensum aegre non laturum, praecipue quod magni caeteroquin eruditionem eius, quae ex hoc libello, luculenter patet, aestimemus.

si numquam homines in respublicas abiissent. Sed quae *iuris publici* sunt, adeo *statui civili* propria esse deprehenduntur, ut vix extra eum peragi queant. Diximus maxuma ex parte, neque enim adeo supine rerum omnium ignari sumus, ut *ius priuatum* omne *statui naturali* conuenire existimemus. Ecquis enim in hac conditione *de restitutionibus in integrum, de Senatusconsulto Velleiano & Macedoniano, de Mobatra, de collatione bonorum, de negotiorum gestorum creditorum, de fuitate, de damno infecto, de noui operis nuntiatione, de retractu* disputationem aliquam fore credat? quis *de actionibus & exceptionibus, de modo procedendi in iudicio, de appellationibus, de quaestionibus & poen- nis, de quibus omnibus in iure priuato sermo fit,* inter homines controuerti potuisse existimet, antequam ciuitates fuere conditae? Sed sunt tamen longe plura *priuati iuris* negotia, quae tam parum cum *statu civili* necessariam connexionem habent, ut si quis ea etiam in *statu naturali* fieri posse negaret, is nimis audacter aliquid assereret. Huc pertinet omnis fere doctrina *de pactis & contractibus, de sponsalibus, de dote, de matrimonio, de diuortio, de transactionibus, de euictionibus, de usuris, de possessionibus, de seruitutibus praediorum, de instru-*

mentis, de testibus, de probationibus, de arbitris, de pignoribus, de testamentis & successione ab intestato, de alluionibus, de retentionibus & compensationibus, de quasi contractibus, de tutelis, de praescriptionibus, de iuribus patriae potestatis & imperii herilis, de emancipationibus, de manumissionibus, de vindicationibus, de thesauris, de inuentione, de occupatione, & quae sunt sexcenta alia iuris privati capita, quae ita Statui naturali conueniunt, ut supine ignarum esse rerum omnium oporteat, si quid aliud, quam solemnia & formam externam, negotiis his a legibus civilibus obtigisse arbitretur. Sed ubi *negotia publica* consideramus, quid dici poterit *in statu naturali de iuribus maiestaticis* omnibus? in quibus tamen explicandis totum fere *ius publicum* occupatum est. Num alia tunc *de bello & pace, de foederibus, de legationibus* erit disputatio, quam quae simpliciter *praecepta iuris gentium* respicit? Num aderit tunc *respectus ille*, qui iam *per constitutas ciuitates* hisce inditus est negotiis? Vix credo. Sane enim cum §§. 1. & 6. a nobis obseruatum sit, ex *constitutione ciuitatum* originem habere distinctionem inter *iura publica & privata*, quicquid *liberae gentes* agunt, nec *privati*, nec *publici negotii* nomine insigniri commode poterit, sed simpliciter

citer *actionis liberae* nomen retinebit. Con-
 sentientem habemus saepius iam cum sum-
 mo honoris cultu laudatissimum D. BOEH-
 MER *Lur. publ. vniuers. d. c. II. §. II.* Obserua-
 tio ipsa sua vtilitate *in doctrina de Legatis* non
 caret. Hic enim non minus ille *privilegiis &*
immunitatibus iuris gentium gaudere debet, qui
ad mutuam pecuniam accipiendam, ad praedia coë-
menda, ad contrahendas vel conciliandas nuptias
 in ciuitatem aliquam ablegatus est, quam qui
de pace, de foedere, de mediatione, de guarantia
 agit, licet postrema negotia iam in ciuitate
 publica sint, priora *priuata.* Et quae, quae-
 so, extra ciuitates erunt *iura collectarum fisci &*
aerarii, quae de territoriorum iure, de magistra-
tibus & iudiciis ordinandis, quae de iurisdictioni-
bis, legislationibus & comitiis praecepta obtine-
 bunt? Immo quid erit *ius sacrorum* ipsum,
 nisi *cura, quam unicuique patri familias vel natu-*
ralis vel reuelata religio inculcat? Nulla hic *seho-*
larum directio, nisi quam *pater, quilibet, in usum*
familiae suae peragit; nulla inter *personas sae-*
culares & ecclesiasticas diuisio, sed quilibet *pater*
familias erit & *herus & sacerdos.* Vt alia iam
 taceam.

§. XI.

Verum enim vero iam forte iure suo po-
 stulant

stulant a nobis LECTORES NOSTRI, vt etiam de conuenientia vtriusque iuris edisseramus. Ast praeter opinionem nostram iam nimium creuisse libelli molem, & limites circularis disputationis lege praescriptos & consuetudine approbatos egressam esse cernimus. Itaque vt vela contrahamus, dicamus paucis, conuenire vtrique iuri quoad finem tam vltimum, qui est salus, pax ac securitas reipublicae; quam proximum, qui est iustitia ex dextra applicatione ad facta obuientia emergens; Atque hinc fit, vt praecipue in iure Romano, quae iuris priuati sunt, interdum ad ius publicum referantur. bb) Sic verbi gratia

bb) Iuris publici esse dixerunt veteres Iureconfulti Romani vel quae ex Legibus XII. Tabularum descenderant, vel quae ita erant comparata, vt populo vniuerso in illis singulare quid tributum. Quae vltima ratio est, cur etiam iudicia publica, de quibus peculiare exstant in Institutionibus et Pandectis tituli, dicta alias quaestiones publicae l. 2. §. 32. ff. de O. J. LEGES PUBLICAS nominarint, l. 1. §. 1. ff. ad L. Corn. de Sicar. Quoniam quilibet e populo ad poenam laesae reipublicae debitam (nam in eo differebant a iudiciis popularibus, vbi quilibet ex populo ad poenam sibi applicandam agere poterat l. 3. §. 1. ff. de popul. action.) accusare regulariter in iis potuit, quod interesse putabatur, vt ea, quae magis exemplo noxia sunt in publicum, promptissime detegantur, et publica vindicta coerceantur: quod fecus in delictis priuatis. Caeterum hoc significatu vocem publici eandem vi sua et potestate esse, ac si dixeris populici, propter Statum Popularem, qui tunc, cum vox haec nata, apud Romanos obtinuit, obseruauit Dn. DE LVDEWIG in singul. iuris publ. c. 1. §. 2. p. 144. Conferri hic

gratia l. 38. ff. de pact. dicitur, *ius publicum privatorum pactis mutari non posse*, licet, si curate examinemus, quidnam sit illud, quod nomine *ieris publici* hic indigitarit PAPINIANVS, ex cuius L. II. *quaest.* lex haec desumpta est, *facili negotio appareat, subintelligi hic nil aliud, quam quod legibus communibus, adeoque privatis & civilibus est sancitum. ii)* Sic enim CONSTANT. HARMENOPVLVS in libro egregio, cui titulus *Πρόχειρον Νόμων* vel *Ἐξέταστος* L. I. tit. 9. §. 17. legem hanc Graece reddidit:

I

διὰ

hic potest ERICVS MAVRITIVS in *diff. de Principiis iuris publici Germanici c. 1. §. 7.* ubi quotuplici ratione *publicum* aliquid dicatur fufius adhuc explicat.

ii) Sane de *iure privato* accipiendam esse regulam illam Iuris Romani *ius publicum privatorum pactis mutari non posse* praeter alia, praecipue l. 20. pr. ff. de religiof. euincit, ubi VLPIANVS ita ait: *Neratius quaerit, si is, qui dotem dederat pro muliere, stipulatus est, duas partes dotis reddi, tertiam apud maritum remanere, pactus sit, ne quid maritus in funus conferret, an funeraria maritus teneatur? Et ait: si quidem ipse stipulator mulierem funeravit, locum esse pacto, et inutilem ei funerariam fore, si vero alius funeravit, posse cum maritum conuenire,* QVIA PACTO HOC PVBLICVM IVS INFRINGI NON POSSIT. Et hinc est, quod, cum vulgo in scholis Ictorum doceri soleat: *fauori suo renunciare posse quemlibet, limitatio tamen addatur, dummodo lex principaliter privatam, secundario publicam vtilitatem respiciat.* Legi enim cuius ratio ipsa in bonum commune principaliter, secundario in priuatum tendit, renunciare ipsa vetat recta ratio. Qui molem testimoniorum in re tam perspicua congestam cernere vult, adeat MARIVM GIURBAM Ictum Messanensem, in repetitionibus de *successione feudorum inter ascendentes et descendentes* §. 2. glossa IX. n. 64. 70.

διὰ ἰδιωτικῆς συμφωνίας τὸ κοινὸν νόμιμον ἐν ἐναλλάσσεται,
 illudque mox §. 21. vberius explicat his verbis:

Ἐκτός τῶ νομοθέτη τὰς κοινὰς νομοθεσίας τῆτέσι τὰς κοινὰς καὶ χρησίμως παντὶ εἰσαχθεῖσας, μὴ ἀνατρέψασθαι ἀπὸ ἰδιωτικῶν συμφωνιών, τῆτέσι ἀπὸ τῶν ἀρεσκειῶν τῆ καὶ ἑκάστη.

Et, qui procul dubio optimus mentis suae
 interpret est, PAPINIANVS L. XIII. Resp. ait:
 Frater cum heredem sororem scriberet, alium ab ea,
 cui donatum volebat, stipulari curauit, Falcidia
 vteretur, & vt certam pecuniam, si contra fecisset
 praestaret: priuatorum cautione legibus non esse re-
 fragandum constitit, & ideo sororem IVRE PVBLI-
 CO retentionem habituram. Locus ipse Pande-
 ctis insertus l. 15. §. 1. ff. ad L. Falcid. exhibetur.
 Nec alia mens sedit VLPIANO. Cum enim
 ille L. XXXVI. ad Edict. docere vellet: pactum
 quod inter se Magistratus faciunt, pupillo,
 cui ex officio obligantur, non nocere ordi-
 nis ratione, scilicet vt priore loco conueni-
 tur Magistratus, qui in se periculum suscepit,
 quam alius, his verbis in l. 1. §. 2. ff. de magi-
 strat. conuen. vtitur: Si inter Magistratus hoc con-
 uenerit, vt alterius tantum periculo tutores daren-
 tur, conuentiones pupillo non praeiudicare Diuus
 Hadrianus rescripsit: conuentione enim Duumuiro-
 rum IVS PVBLICVM mutari non potest. Quis
 autem legem Falcidiam, tutelas, actionem funera-
 riam

riam ad ius publicum proprie sic dictum referat?
 Sed longe clarius, quaenam mens PAPINIA-
 NO federit, discimus, quando l. 3. ff. qui te-
 stam. fac. possunt aspiciamus. Hoc enim loco,
 qui haustus est ex eius L. XIV. quaestion. ita
 pronuntiât: *testamenti factio NON PRIVATI,
 SED PUBLICI IURIS est*, id est, vt recte ob-
 seruat eruditissimus in totum Corpus Iuris
 Commentator, DIONYSIVS GOTHOFRE-
 DVS, *ius testamenti factionis tribuitur cuique IVRE
 PVBLICO ET LEGIBVS, non privatorum volun-
 tate, nec enim pater filiofamilias, nec patronus li-
 berto testamenti factionem praebet.* Quin immo
 teste PAVLLO libr. singul. ad L. Falcid. alterum
 Legis Falcidiae caput modum legatorum
 constituit his verbis: *Quicumque civis Roma-
 nus post hanc legem rogatam testamentum faciet, ii
 quantam cuique civi Romano pecuniam IVRE PVBLI-
 CO dare, legare volet, ius potestasque esto.* Dein-
 de alteram convenientiam deprehendimus quoad
 viriusque principia & fontes. Licet enim de
 privato saltim iure dixisse videatur Imperator
 §. 4. inf. Inst. de iust. & iur. quod illud collectum sit
 ex naturalibus praeceptis, aut gentium, aut civili-
 bus, & VLPIANVM l. 1. Instit. exscribant Pan-
 dectarum Architecti in l. 6. ff. de l. & l. docen-
 tes ius civile esse, quod neque in totum a naturali

vel gentium recedit, nec per omnia ei seruit; itaque cum aliquid additur vel detrahatur iuri communi, ius proprium, id est civile effici, tamen multa demonstratione opus habere non existimamus, eodem iure id ipsum etiam de iure publico posse dici, *kk*) ceu olim iam ostenderunt

MYN-

kk) Equidem si post *ALCIATVM*, *CVIACIVM*, *BORCHOLTVM*, *TREVTLERVM*, etiam *VNGEPAVERVM* audimus, is in *Exerc. Iustin. qu. 14.* differentiam *privati et publici iuris* in eo quaerit, quod hoc collectum duntaxat sit *ex iure gentium et civili*, illud vero etiam praeter duplicem hunc fontem *ex iure naturae* descendat. Sed praeterquam quod minus recte *VNGEPAVERVS* cum vulgo *Doctorum ius naturae a iure gentium* distinguat, ceu iam contra eum monuit *Illustris D. BOEHMER in iure publ. vniuers. part. gener. c. II. §. 18. lit. y.* error hic ab eo commissus exinde venisse mihi videtur, quod is non distinguat inter illud, quod *in statu naturali* locum habet, et illud, quod *ex iure naturae*, id est, ex dictamine rectae rationis descendit. Quodsi enim hoc fecisset, facili deprehendisset negotio, multa *iure naturali* introducta esse, quae *in statu naturali* locum non habent. Quorsum v. g. pertinet *introductio imperii civilis*, quo *omnis status naturalis* sublatu licet ipsa *recta ratio ciuitates* condiderit, et *in respublicas* abire homines iusserit. Nec melioris farinae est *LOCCAMERI* argumentum *in quaestionibus Iustinianis qu. 6.* quod tamen firmissimum appellare non dubitauit *BICCIUS in Praef. rer. quotid. n. 32.* quod scilicet *ius publicum ex praeceptis iuris naturalis* collectum esse non possit, quia *ad statum peculiarem ciuitatis cuiusque* spectat? nam vt recte iam monuit *VITARIUS in Iustit. iur. publ. L. 1. tit. 2. §. 1.* obiectio haec *BICCI* non magis *ius publicum* ferit, quam *ius priuatum*, quod ipsum tamen *ex iure naturali* collectum esse *BICCIUS* negare ausus est nunquam. Quid quod nec acutissimus *ICtus GEORGIUS FRANTZKIUS* prorsus nobiscum sentire videatur. Ita enim ille *in Com. ad Iustit. de Iust. et Iur. §. fin. Licet*, inquit, et *PUBLICVM IVS principia sua suo modo a iure natu-*

rac

MYNSINGER, HOTOMANNVS, VINNIUS alii-
 que Dd. in Schol. ad Instit. L. I. t. 1. §. 4. SAMVEL
 RACHELIVS in Introd. in ius publ. c. 2. BACHO-
 VIVS in not. ad TREVTLER. Disputat. I. thes. 3.
 litt. B. ad verba: adeoque nec naturale p. II. &
 qui instar omnium esse potest, ERICVS MAV-
 RITIVS in diff. de principiis iuris publici Germa-
 nici c. 3. §. 2.--8. Opp. p. 25. sqq. Neque mi-
 nus tertio in ipsa viriusque iuris diuisione a modo
 illud cognoscendi desumpta noua & notatu dignis-
 sima conuenientia adest. Prouti enim ratio non
 producit legem vt legem, sed vt effectum suae effi-
 caciae innominatum, qui effectus demum a scopo
 vtentium denominationem sumit, & vel ex ex-
 pressa vel ex tacita Legislatoris voluntate hauri-
 tur, ita profecto quod VLPIANVS dict. l. 6.
 §. 1. ff. de I. & I. docet, ius constare aut ex scri-
 pto, aut sine scripto, vt apud Graecos τὸν νόμον οἱ

I 3

μὲν

vae dependentia habeat --- non ideo tamen ITA VT IUS
 PRIVATVM EX NATVRAEIBVS PRAECEPTIS COLLE-
 CTVM DICI POTEST. Sed quam venerabile etiam nobis
 sit FRANTZKII nomen, nemo non videt, in errore cubare
 virum caeteroquin eruditissimum. Quod si enim haec eius
 sententia fuit, omne ius priuatum ex naturali iure collectum esse,
 falsitatem eius iam ostendimus §. 10. vbi multa iuris capita ad-
 duximus, quae sunt iuris mere positiui et ciuili. Sin autem
 quaedam saltem positiui iuris capita huc referenda censuit,
 idem affirmari de iure publico posse ex naturalis et publici iuris
 collatione patet. Caeterum illud in disceptationem non venit,
 vtrum ius plus ex iure naturali mutuarit.

μὲν ἔγγραφοι, οἱ δὲ ἀγραφοι, id ad *privatum* acque
 ac *publicum ius* applicari potest. Neque enim
consuetudinum in foro et *causis civilibus* maior
 esse potestas potest, quam quidem *obseruan-*
tiae in expediendis *rebus & negotiis Imperiorum*
atque Rerumpublicarum publicis decidendisque con-
trouersis inter Imperantes & subditos ortis. Quod
 nemini, qui vel a limine salutauit *ius publicum*
Germanicum & aliarum Rerumpublicarum, in qui-
 bus *adducta imperii formula a longo tempore* obti-
 net, incognitum esse potest. Vnde propter
 solam *obseruantiae vim* altero oculo carere di-
 citur Iureconsultus, qui a praesidiis histori-
 cis destitutus est. Equidem quod ad origi-
 nem huius distinctionis attinet, plerumque
 illa cum Imp. IVSTINIANO, seu rectius CA-
 RIO Iureconsulto, cuius Institutiones max-
 ima ex parte e charta in papyrum retulerunt
 Tribonianus & socii, qui noui iuris fabrica-
 tores a Iustiniano nominati erant, a mori-
 bus duarum Graeciae ciuitatum Athenien-
 sium scilicet & Lacaedemoniorum deriuatur.
 Sed mihi hic aliquid humani pati videntur
 plurimi Legum interpretes. *Scribere enim*
legem apud Iureconsultos non est legem consi-
gnare literis, sed legem singulari promulgatione in-
sinuare singulis, ut cuius ea possit innotescere. Vnde
 de

de si rem ita sumimus, reuera Lacaedemonii
scriptis vsi sunt *Legibus*: Quis enim nescit, Ly-
 curgum apud eos *munere legislatoris* functum
 esse? Licet in eo singulare quid fuerit, quod
 leges viua voce latas statim a suis ciuibus me-
 moriae mandari voluerit, neque vniquam
 consignari in charta passus sit, recedens in eo
 a sententia Solonis, qui licet *viuae vocis ac me-*
moriae scientiam mortuae scripturae anteposue-
 rit, *scripturam tamen aduersus obliuionis infirmi-*
tatem permisit. ll) Rationem moris a Lycur-
 go obseruati si diuinare licet, addam, obser-
 uatam, quantum memini, a paucis. Vide-
 licet Lycurgus, prouti animi perspicacis erat,
 probe vidit, seueram, quam suos docuit,
 disciplinam, quamque, vt *diuinam institutio-*
nem, sub promissione felicitatis reipublicae
 perpetuo duraturae, mm) populum seuerere
 custodire iussit, breui interituram, vbi exte-
 ris ad ciuitatem suam pateret aditus, hinc, vt
 eos

ll) Aliquid Lycurgo simile deprehendere licet apud veteres Ger-
 manos et Gallos. Certe in carminibus suis ediscendis Druides
 idem studium memoriae amplexos esse CAESAR L. VI.
 auctor est. Vnde forte TACITVS plus apud Germanos bonos
 mores, quam alibi bonas leges valere dixit. Licet locum hunc
 aliter eruditos nonnullos explicare meminerim

mm) Nec fefellit cum spes sua et opinio, cum per DCCC annos
 disciplina sua steterint Lacaedemonii, neque prius ab Achaeis
 deuicti fuerint, quam sublatis et antiquatis moribus pristinis.

eos in urbem irrepere volentes quouis modo abigat, omni nisu cauit. Quare forte leges nullas scribi voluit, vt aduentantes eo feuerius crebriusque castigari possint, quando contra leges, quas nullo modo discere poterant, necessario cottidie peccarent. Quod ipsum vtrum iustum sit, vel iniustum? nunc non discutiam. Coniecturam hanc suppedi-
tauit mihi vsus *nummi coriacei*, quem introduxit, vt suos a commerciis cum peregrinis arceat; prohibita Lacedemoniis peregrinandi licentia, aliaque odium hoc eius erga exteros spirantia. Licet forte etiam dici possit, nimium tribuisse suae sapientiae Lycurgum. Hinc ne etiam aliquid felicitatis ex egregiis suis legibus & institutis migrare possit ad exteros, quod in lege in scripturam redacta fieri potest facillime, neue peregrinis obtingeret, iisdem cum suis salutaribus praeceptis & monitis vti, morem hunc, contra vulgarem Leges ferendi ritum, ab eo fuisse introductum. Quamuis caeteroquin adeo imprudens is non fuerit, vt carere posse ciuitatem suam *Legibus scriptis id est promulgatis existimauerit.* *iii)* Sic etiam *quarto* est aliqua *inter*
vtvum-

iii) Sane *legibus scriptis* opus esse in quavis societate civili et repu-

utrumque ius similitudo, quod sicuti iura positiva
 omnia pro diuersa ciuitatis & ciuium indole,
 moribus atque ingenio diuersa esse solent, at-
 que vnicuius ciuitati & reipublicae propria,
 K ita

republica, praeter multas alias, hae potissimum euincunt ra-
 tiones, quod quidem *ius non scriptum seu consuetudinarium*
 I.) saepe numero *ius iniuquum* est, cui id probat ingens multitudo
consuetudinum cum ratione et honestate ipsa pugnantium, quibus
 hinc inde respublicas infectas cernimus; At *leges*, si quidem a
 bono Principe proficiuntur, *aequae sunt et bonae*. Nam licet
 propter humanae indolis fragilitatem et ferri possint et latae
 fuerint interdum *leges secundum affectus Legislatorum*, quem-
 admodum THOMASIVS in *uacuis iurisprudentiae Anteiusti-*
nianae exemplis quam plurimis ex iure civili id demonstrat;
 et de Iuliano Imperatore res est vulgo notissima, eum in
 fauorem foeminarum statuisse multa ex suggestione coniugis
 suae Theodoraе, a cuius nutu et arbitrio pendeat totus; quin
 immo pleraque a Patribus ecclesiae in Conciliis, et a Pontifice
 Maximo in *iure Canonico* excogitata *Clericorum privilegia* ex
 scaturigine hac pullularint; tamen *affectus in Legislatore* tantem
 reipublicae nocere nequit, quantum *infrenata populi licentia*,
 ubi alter alterum in *re affectibus grata* imitando actui non solum
 impunitatem, verum *vim consuetudinis et obseruantiae* conciliare
 potest II.) *Ius consuetudinarium* est nimis angustum, et omnes
 diuersos in republica occurrentes casus continere aut decidere
 nequit, vnde *affectui iudicis* nimium relinquit, qui iterum rei-
 publicae magis, quam *affectus in Legislatore* noxius est. Cum
 enim *leges* scribere in republica mox *vni*, mox *paucissimis*
 concessum sit, *innumeri* saepe in ciuitate sunt, quibus incumbit
 vi officii, vt *iudicando lites componant*. Iam autem facilius
 est *vnus vel paucorum affectus* rite emendatos sperare, quam
plurium et multorum. Accedit, quod *affectus in Legislatore*
 non ita facile diuersitatem *iuris quaesiti* inter ciues producant,
 quam circa *ius quaerendum* inaequalitatem statuant, adeoque
 re curate pensitata per modum *gratiae et dispensationis*, qui
 modus *ad reseruata Principis* omnino spectat certis quibusdam
 perso-

ita tot diuersa existant *iura civilia priuata & publica*, quot sunt ciuitates, respublicae & imperia. Ita vt ceu *leges civiles Germanorum, Gallorum &c.* in Dania ad *caussas priuatas*, allegari non possunt, sic nec *ius nostrum publicum* extra Daniam quaerendum sit. Quae sola obseruatio cum cognitio *iuris publici gentium Europaearum*, ob summum illud conferuandi aequilibrii studium, ex quo hodie *negotia publica* aestimari solent, quin immo dicendi atque definiri, ad *patrimonium*, vt ita dicam,

personarum generibus aliquid largiantur; cum contra *affectus in iudice* faciant, vt inaequalitate cum focis eiusdem ciuitatis *in iure iam quaesito* agatur, adeoque *iustitia* laedatur. III.) *Ius consuetudinarium* est *nimis incertum et varium*, quia plerumque populi, quo nihil est mutabilius, consensu et auctoritate nititur. Vnde etiam diuersae saepiculae et contrariae consuetudines deprehenduntur, quae iudicem, quam in iudicando sequatur, incertum prorsus reddunt, quae *varietates et contrarietates consuetudinis* nouum hoc incommodum pariunt, vt res sit *difficillima*, immo, KLOCKIO *T. I. Conf. 28. n. 223.* credimus, *impossibilis plane*, probare, *consuetudinem*, quod fieri tamen debet ab eo, qui ad eam prouocat, eamque pro se allegat; Et sane egregium illud iurisprudentiae solidioris ornamentum, quo, ceu primario fydere, hodie Wittembergensium academia exornatur, Illustris D. LEYSERVS ingenue fatetur, in eruditissimis suis *Meditat. ad ff. P. I. Spec. IX. p. 87.* se paucissima scire exempla eorum, qui *consuetudinem* probandam in se suscipere, et probationem hanc ad finem feliciter perduxerunt. Quae omnia si curate perpendo, MATTHIAS BERNEGGERVS recte ad *TACITI German. qu. 12. sq.* annotasse mihi videtur, *homines malis moribus infectos in ciuitate non, nisi LEGIBVS SCRIPTIS, posse emendari.*

eam, *scholarum Iuridicarum* pertineat, illud docet atque euincit, quam multis doctrinarum praesidiis exornatum esse oporteat Iureconsultum, vtque illi immanem prodant incitiam, qui in Iurium cultore nil praeter cognitionem rerum forensium, actionumque formulas, quas qui solas nouit, heros quidem in componendis bellis stulticidiorum & sterquiliniorum esse potest, dignis autem Sacrae Themidis Antistes erit nunquam, desiderant. Tandem quinto & illud in considerationem venit, quod quemadmodum iustum citra leges nullum est, & quae alii de obligatione quadam ex intrinseca actionum bonitate nata & antecedenter ad legem existente nugantur, mera sunt somnia, (in quibus tamen confundendis iam prolixi esse non possumus;) sic etiam quid in rebus iure naturali non definitis iustum sit in ciuitate, quid iniustum? vtrumque ius pronunciet. Quodcumque enim cum illa norma, quam priuatis negotiis scripsit Legislator, non conuenit, illud secundum ius priuatum iniustum dici meretur; & quod a norma ciuitatis in actibus & negotiis publicis recedit, illud secundum ius publicum iniustum pronunciamus, ac vice versa. Quare tam quoad ius priuatum, quam quoad ius publicum quaedam in vna ciuitate iusta esse possunt, quae in altera pro iniustis

habentur. Sic in Dania nemo *inuste scribit testamentum*, nisi impetrata a REGIO NUMINE venia, quod fecus in Germania, vbi *testamenti factio est res merae facultatis*. Atque ita etiam cum, vti maturo iudicio dixit B. noster PHILIPPVS MELANCHTHON in *Epit. Moral. Phil. DEVS omnes formas imperiorum rationi & naturae consentaneas approbet*, in vno Regno fieri potest *inuste*, quod alibi non modo *iniustum* dicendum foret, verum a *scelerum maximo* haut abesset. Nam vt idem ait MELANCHTHON *disimiles formae fecerunt, vt alibi alii gradus libertatis sint*. Conf. PVENDORFF *de Iur. nat. & gent. L. VIII. c. 6. §. 9.* Vnde iam *sexto* patet, & quaenam *obligatio* incumbat omnibus, & quaenam *facultas agendi*, relicta cuius in *ciuitate* sit, quid *ex iure*, quid *ex privilegio*, quid *ex mera indulgentia & coniuuentia* ab illis personis, ex quibus *ciuitas* componitur, agi queat vel omitti, quas *res* quilibet in *sua potestate, dominio, vel usufructu* habeat, quas non? neminem scire posse, nisi *utriusque iuris gnarus* probe sit & peritus.

§. XII.

Sed si plura adderem, vereor, ne mores migrare videar, hinc heic subsistendum arbi-

arbitror. Iam pridem enim videor mihi audire, oc-
cini nobis tritum illud: EST MODVS IN REBVS!
Satis commodi igitur nobis erit, si hac nostra opella
id effectum, vt commilitones nostri discant, quam in-
epte illi agant, qui Germanicam denominationem *ein
öffentliches Recht, ein gemeines Recht Iuri Publico* appli-
cant, cum vtique haec appellatio etiam *iuri priuata*
conueniat, vtque rectiori vocabulo *Reichs-Recht, Staats-
Recht* dici, & ab iis, qui completam eius ideam dare
volunt, definiri debeat, quod sit *regula immediate, di-
recto & principaliter negotiis ciuitatis communibus, & ad
statum reipublicae eiusque securitatem, gubernationem &
conseruationem, intentione & executione spectantibus, conuen-
tionibus vel expressis vel tacitis inter Imperantes & subditos
initis praescripta, eorum, qui Reipublicae praesunt, Ma-
iestaticum in ipsam ciuitatem & subditos cuiuscumque Ord-
inis ius, indeque promanentem potestatem legitimam definiens,
adeoque ciuitatis statui vel in totum vel ex parte formam
perpetuam tribuens, obligatione aeterna & vniuersali tam
inuitu ciuium, quam exterorum munita.* Cum contra *ius
priuatum iam definiamus regulam negotiis & rebus parti-
cularibus ciuium in republica auctoritate illius, penes quem
est summum imperium, cum in finem, vt salua republica sin-
gulorum utilitati atque securitati consulatur, praescriptam,
actiones liberas eorum, qui vel ex pacto expresso, vel ex
temporaria habitatione, in priuata, id est, subditorum con-
ditione sunt, determinantem, adeoque perfectam ab iis obe-
dientiam exigentem.* Quumque ille demum *Iureconsultus*
dici possit, qui solida *viriusque iuris scientia* instructus
est, sola *viriusque iuris* definitione euinci posse spera-
mus, quam illi errent turpiter, qui, vt in prouerbio
dicitur, monachum ex cucullo aestimare, & omnes,
qui in foro versantur, vix triduum iura edoctos nomine
tam

tam honorifico, cui olim ipsi Rectores civitatum ad-
sumere, ^{oo}) insignire volunt. Utque legum studium
palladium est civitatis, iudicia bene ordinata aequita-
tis delubra, sic rogamus DEVM, ut eam inspiret iu-
ventuti academicae, quae legitimae scientiae sese man-
cupavit, mentem, quo illud CICERONIS L. I. de orat.
rite secum perpendat semper: quid est praeclearius, quam
honoribus & rei publicae muneribus defunctum posse suo iure
dicere idem, quod apud ENNIUM dicebat Pythius Apollo,
se esse eum, unde, si non Reges & populi, at omnes sui ci-
ves consilium expetant suarum

rerum incerti, quos ego mea ope ex
incertis certos, compotesque consili
dimitto, ut ne res temere tractent turbidas.

SED IAM MANVM DE TABVLA!

^{oo}) Ex vetustis Historicis, quanto in pretio fuerint Icti si discere
volumus, ad eundem erit AELIVS SPARTIANVS in vit. Ha-
driani Imp. c. 18. LAMPRIDIUS in vita Alex. Severi Imp. c. 15.
16. 68. ut alios taceamus. Vltimum locum quin totum heic
ex LAMPRIDIO referam, continere me non possum: Vt
scias, ait ille, qui viri in eius (Alexandri Imperatoris) consilio:
Fabius Sabinus, Cato temporis sui, Domitius Ulpianus, iuris
peritissimus, Aelius Gordianus, Iulius Paulus, Pomponius, Alphenus,
Africanus, Florentinus, Martianus, Callistratus, Hermogenes,
Venusianus, Tripbonius, Metianus, Celsus, Proculus, Modestinus:
Hi omnes iuris Professores discipuli fuerunt Papiniani, et IMPER-
RATORIS FAMILIARES AC SOCII. HIS TOT ET TA-
LIBVS VIRIS QVOD MALI POTVIT COGITARI AVT
FIERI, QVVM AD BONVM OMNES CONSENTIRENT.

T A N T V M.

* * * * *

Kopenhagen, Diss., 1680-1790

ULB Halle
004 165 500

3

f
56.

Q. D. B. V.

1780.
p. 665.
672.
12

IVRIS PVBLICI ET PRIVATI CONVENIENTIAM ET DIFFERENTIAS PRINCIPES

EXHIBET

1744, 1

D. CHRISTIAN. LVD. SCHEIDIUS

S. REG. MAL. CONSIL. IVSTITIAE ET IN ACAD. HAFNIENSI
PROF. PVBL. ORDINARIVS.

FRANCOFVRTI ET LIPSIAE

APVD FRIDER. DANIEL. KNOCHII VIDVAM
ET IO. GEORGIVM ESSLINGER.

M DCC XXXXIX.